

T.C.
İstanbul Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü
Kamu Hukuku Anabilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi

**İlk Anayasa Olarak Amerikan Anayasasının Tarihi,
Sosyolojik ve Felsefi Arkapları**

Baran KAYA
2501151395

Tez Danışmanı
Doç. Dr. Ülker YÜKSELBABA

İstanbul 2019

T.C.
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

YÜKSEK LİSANS
TEZ ONAYI

ÖĞRENCİNİN;

Adı ve Soyadı : BARAN KAYA Numarası : 2501151395
Anabilim Dalı / Anasat Dalı / Programı : KAMU HUKUKU Danışmanı : DOÇ. DR. ÜLKER YÜKSELBABA
Tez Savunma Tarihi : 27.12.2019 Saati : 14.00
Tez Başlığı : İLK ANAYASA OLARAK AMERİKAN ANAYASASININ TARİHSEL, SOSYOLOJİK VE FELSEFİ ARKAPLANI

TEZ SAVUNMA SINAVI, İÜ Lisansüstü Eğitim-Öğretim Yönetmeliği'nin 36. Maddesi uyarınca yapılmış, Sorulan sorulara alınan cevaplar sonunda adayın tezinin **KABULÜNE GYBİRLİĞİ / OYÇOKLUGUYLA** karar verilmiştir.

JÜRİ ÜYESİ	İMZA	KANAATI (KABUL / RED / DÜZELTME)
1-DOÇ.DR. SEVTAP METİN		KABUL
2- DOÇ.DR. SERCAN GÜLER		RED
3- DOÇ.DR. ÜLKER YÜKSELBABA		KABUL
4-DR.ÖGR. ÜYESİ İZZET MERT ERTAN		RED
5- DR.ÖGR. ÜYESİ GÖKÇE ÇATALOLUK		Kabul

YEDEK JÜRİ ÜYESİ	İMZA	KANAATI (KABUL / RED / DÜZELTME)
1- DR.ÖGR. ÜYESİ EBRU KAYABAŞ		
2- DR.ÖGR. ÜYESİ SEYDİ ÇELİK		

ÖZ

İlk Anayasa Olarak Amerikan Anayasası'nın Tarihi, Sosyolojik ve Felsefi Arkapları

Baran KAYA

Bu çalışmanın amacı ilk yazılı anayasa olan Amerikan Anayasası'nın yazımına etki eden toplumsal, tarihsel ve düşünsel olguların incelenmesi ve saptanmasıdır. İlk bölümde Amerika'daki kolonilerin kuruluşu ve Amerika'nın bağımsızlığı süreçleri konuları tartışılmıştır. İkinci bölümde ise Amerikan Anayasası'nın oluşmasına etki eden metinler, düşünceler, olaylar ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır. Son olarak da Amerikan Anayasası ve Amerikan Anayasası'nın doğası incelenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Anayasa, Amerikan Anayasası, John Locke, İktidarın Sınırlandırılması, Amerikan Tarihi, Hakların Korunması, Anayasalcılık

ABSTRACT

Historical, Sociological and Philosophical History of the American Constitution as the First Constitution

Baran KAYA

The aim of this study is to examine and determine the social, historical and intellectual events affecting the writing of the American Constitution as the first written constitution. In the first part, the formation of American colonies and the processes of American independence are discussed. In the second part, the texts, thoughts and cases affecting the formation of the American Constitution were tried to be revealed. Finally, the American Constitution and the nature of the American Constitution are examined.

Keywords: Constitution, American Constitution, John Locke, Limitation of Power, American History, Protection of Rights, Constitutionalism

ÖNSÖZ

Amerikan Anayasası ve yazılış süreci, eski bir dönemle ilgili olsa da yazılı anayasalar tarihinin başlangıcı olması ve bir tartışma yürütülmek istendiğinde hep başa dönme gerekliliği nedeniyle bugün de önemli olduğu ortadadır.

İlk yazılı anayasa olarak kabul edilen Amerikan Anayasası, hem anayasa düşüncesinin somutlaşması, hem de anayasa yapımı süreçleri açısından halen önemini korumaktadır.

Türkiye'deki akademik araştırmaları taradığımda ilk yazılı anayasa olma önemini taşıyan Amerikan Anayasası hakkında pek az çalışmaya rastladım. Böylesi derin ve anayasalcılık tarihi bakımından önemli fakat üzerine pek fazla yazılmamış bu konu hakkında geniş bir özet sunmaya çalışmakla, gelecekte yapmayı düşündüğüm çalışmalar için bir başlangıç olması niyetini de taşıyarak, yazılı ilk anayasanın yazıldığı somut şartlar ve onu yaratan düşünsel birikimin incelenmesi ve anlaşılır hale gelmesi, bugün de güncelliğini koruyan anayasa tartışmalarına katkı sunulmuş olacağı kanaatindeyim. Günbegün değişen toplumsal dinamiklerin iktidar ve birey arasındaki ilişkiyi de etkileyeceği açıktır. Bu ilişkiyi düzenleyen anayasaların, geçmişteki ilk yazılı anayasanın arkaplanındaki olguları anlayarak, bugünün dinamiklerine cevap verecek bir şekilde tartışılması da ayrıca önemlidir.

Bu çalışmanın sistemli bir şekilde bir araya getirilebilmesinde katkıları büyük olan Doç. Dr. Ülker YÜKSELBABA'ya ve çalışma sürecinde manevi desteklerini esirgemeyen aileme teşekkürü bir borç bilirim.

Baran Kaya
İstanbul

İÇİNDEKİLER

ÖZ.....	iii
ABSTRACT.....	iv
ÖNSÖZ	v
KISALTMALAR LİSTESİ.....	viii
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM

KOLONİLERDEN BİRLEŞİK DEVLETE: AMERİKAN BAĞIMSIZLIĞI

1. YENİ KITA'NIN KURUCU KOLONİLERİ	6
1.1 Kıtaya Göç ve Nedenleri.....	6
1.1.1 Ekonomik Nedenler	7
1.1.2 Dini Nedenler.....	8
1.1.3 Mahkumlara Yeni Bir Şans.....	10
1.1.4 Diğer Ülkelerden Ele Geçirilen Koloniler	10
1.2 Kolonilerin Yönetim Deneyimleri	11
1.3 İngiltere ile İlişkiler ve Sorunlar	16
2. AMERİKA'NIN BAĞIMSIZLIĞI	18
2.1 Pul Yasası (<i>Stamp Act</i>).....	18
2.2 Townshend Yasaları.....	19
2.3 Boston Çay Partisi (Boston Tea Party)	21
2.4 Çekilmez Yasalar (The Intolerable Acts).....	21
2.5 Bağımsızlık Savaşı.....	22

İKİNCİ BÖLÜM

AMERİKAN ANAYASASI'NIN YARATILMASI

1. 17. VE 18. YÜZYIL'DA AVRUPA'DAKİ GELİŞMELERİN AMERİKAN ANAYASASI'NIN OLUŞMASINA ETKİSİ	25
2. AMERİKAN ANAYASASI'NA ETKİ EDEN METİNLER.....	28
2.1 Mayflower Compact (Mayflower Kompaktı)	28
2.2 Fundamental Orders Of Connecticut (Connecticut Temel Yasaları)	29
2.3 Virginia Haklar Bildirgesi (Virginia Declaration of Rights)	30
2.4 Bağımsızlık Bildirgesi.....	31
2.5 Pennsylvania Anayasası	33
2.6 John Peter Zenger Kararı	33
2.7 Thomas Paine ve <i>Sağduyu</i>	34

2.8	Federalist Papers	36
-----	-------------------------	----

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

İLK YAZILI ANAYASA: AMERİKAN ANAYASASI

1. AMERİKAN ANAYASASI	38
1.1 Anayasa'nın Hazırlanışı	38
1.2 Amerikan Anayasası'nın İçeriği	40
2. AMERİKAN ANAYASASI'NIN DOĞASI.....	43
2.1 Sınırlı İktidar ve Egemenlik.....	43
2.2 Hakların Korunması.....	45
2.3 Amerikan Federalizmi.....	47
2.4 Hangi Felsefi Düşünce?	48
SONUÇ.....	52
KAYNAKÇA.....	54

KISALTMALAR LİSTESİ

a.g.e.	: Adı geçen eser
Bkz.	: Bakınız
C.	: Cilt
Çev.	: Çeviren
Der.	: Derleyen
Ed.	: Editör
MÖ.	: Milattan Önce
MS.	: Milattan Sonra
S.	: Sayı
s.	: Sayfa
vb.	: ve benzeri
Vol.	: Volume
vs.	: vesaire
yy.	: Yüzyıl

GİRİŞ

Toplumsal kuralların ortaya çıkışı ile toplumun ortaya çıkışı arasındaki korelasyon olduğu kuşkusuzdur. Toplum haline geçişle birlikte bireylerin birbirleri arasında karşılıklı olarak haklarına saygı duyacakları ve barış içinde yaşayacaklarına dair birbirleri arasında bir sözleşmeye ihtiyaç duyuldu. Bu sözleşme ile beraber devlet de teorik olarak meydana geldi. Yani toplum bu ilişkileri denetleyecek ve yönetecek bir egemenle ikinci bir sözleşme daha kurmuş oldu.¹ Bu formülizasyon toplum sözleşmesi fikrinin özüdür. Bu fikrin izlerine çok eski tarihlerden itibaren rastlamakla beraber ilk izlerine M.Ö. 5. yüzyılda yaşamış Sofistlerde görüyoruz.

Milattan Önce 7. yüzyılda Antik Yunanistan sınırlarını genişletmiş, ekonomisini büyütmüş ve buna bağlı olarak nüfusu da büyük ölçüde artmıştı. Bu “zenginlik” döneminde servet paylaşımı da değişmeye, halkın çoğunluğu yoksullaşmaya başlamış, zenginlik belli ailelerin eline geçmiş, siyasi haklardan yoksun yabancıların ise vatandaşlık sorunu ortaya çıkmıştı.² Zengin ve devlet içerisinde öne çıkan kişiler baskı yoluyla yönetimi ele geçiriyordu. Milattan Önce 7. ve 6. yüzyıl Yunanistan’da tiranlar arası rekabetle geçmiş olması hem yoksulluğu arttırmıştı hem de tiranların Pers krallarının tiranları kukla haline getirmeleri halk üzerinde olumsuz etki yarattı ve 5. yüzyıldan itibaren Atina öncülüğünde Antik Yunanistan’da tiranlık yerini demokrasiye bıraktı. Hatta öyle ki tiranlığın bir daha geri gelmemesi adına *ostrakismos*³ benzeri önlemler almışlardı.⁴

---

¹ Muvaffak Akbay, “Devletin Menşeyini İçtimai Mukaveleye İstinat Ettiren Nazariyeler”, **Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, 2(4), Ankara, 1945, s. 86.

² Gaetauo Mosca, “Eski Yunanistan’da Siyasî Müesseseler Ve Doktrinler”, Çev. Mukbil Özyörük, **Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, 2(4), Ankara, 1945, s. 236.

³ Tiranlar döneminden sonra bir daha benzeri yönetimlerle karşı karşıya kalmamak adına Atina’daki Halk Meclisi senede bir kez “Çanak Çömlek Mahkemesi” (*Ostrakophoria*) kurarak, yurttaşların tiranlığa heveslendiği düşünülen kişilerin isimlerini çanak çömlek parçaları (*ostrakon*) üzerine yazarak o kişilerin deşifre olması sağlanıyor ve yurttaşların çoğunluğu tarafından ismi yazılan kişinin 10 yıl boyunca kent dışına sürülmesine karar veriliyordu. Böylece tiranlığın yeniden vücut bulmasını engelleyecek ve Peloponnesos Savaşı’na kadar uygulanan bu yöntem *Ostrakismos* deniliyordu. Bkz: Bülent İplikçioğlu, **Hellen ve Roma Tarihinin Anahatları**, Arkeoloji ve Sanat Yayınları, İstanbul, 2007, s. 32.

⁴ Hüseyin Uzunoğlu, “Antik Çağ’da Tiranlık”, **Eski Çağ Yazıları 1**, Arkeoloji ve Sanat Yayınları, İstanbul, 2012, s. 180-183.

Sofistlerin ortaya çıkışı da bu çalkantılı düzen değişikliği dönemine denk gelmektedir. Kendi egemenliklerini tanrıya dayandıran tiran yönetimlerin aksine “insan her şeyin ölçüsüdür” fikrini savunan Sofistler, insanların toplumsal kuralları değiştirebileceği görüşünü ileri sürmüşlerdir. İnsanlar değişirken toplumsal kurallar da değişmelidir.⁵ Vatandaşlık sorunu ile de büyüyen toplumsal bir kriz zemininin içerisinden çıkan Sofistler’in doğal hukuka yönelmesi aslında mevcut toplumsal kriz ile düşünsel gelişmeler arasında sıkı sıkıya bir bağ olduğunu da göstermektedir diyebiliriz. Toplumsal değişimi ve mevcut toplumsal sorunları anlama çabası ve çözme arzusu ile Protagoras, Hippias, Antiphon, Alkidamas gibi Sofistler böylece anayasalcı bir bakış açısıyla toplum sözleşmesi fikrinin temellerini de ortaya atmıştır.⁶

Fikrin fitili bir kez yandı mı onu durdurmak güçtür. M.Ö. 4. yüzyılın başlarında Platon’dan sonra Aristoteles ile ve daha sonra İskender’in Asya Seferi’yle beraber yükselen Helenizm’in yarattığı aydınlanma koşullarında ortaya çıkan ve etkisi artan Stoacılık ve Epikürcülük ile beraber anayasa fikri de ciddi bir şekilde tartışılmaya başlanmıştır.⁷ Helenizmin etkisi ile şehir devletlerinde gelişen yurttaşlık kültürü zayıflarken insanları birbirine bağlayacak yeni düşünceler ortaya çıkıyordu. Stoacılar kozmopolit bir yaklaşımla evrensel bir devletin tüm insanlara eşit bir şekilde uygulanan yasalarının gerektiğini düşünürken⁸, Epikürcüler temel sorunun yozlaşmış Kent devleti toplumu olduğunu belirterek daha bir çevrede (dostlar, bilgeler vs.) insanları birbirine bağlayacak yeni bağlar bulunabileceğini söylüyorlardı.⁹ Ayrıca Epikürcülüğün temsilcilerinden olan Lucretius’un *Evrenin Yapısı (De Rerum Natura)* adlı eserinde önceleri başıboş yaşayan insanlar, kültürel evrimci bir çizgide gelişerek ve zorbalıktan kaçarak, bir toplum sözleşmesi ile bir araya geldiklerini iddia eder.¹⁰

⁵ Ayferi Göze, **Siyasal Düşünceler ve Yönetimler**, 17. Bası, Beta Yayınları, İstanbul, 2018, s. 11.

⁶ Alaeddin Şenel, **Siyasal Düşünceler Tarihi**, 6. Bası, Bilim ve Sanat Yayınları, Ankara, 2017, s. 141-142.

⁷ Bülent İplikçioğlu, **Eskibatu Tarihi I**, 2. Bası, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara, 2018, s. 73-74.

⁸ Alaeddin Şenel, **a.g.e.**, s. 196.

⁹ **A.g.e.**, s. 192.

¹⁰ Bkz: Lucretius, **Evrenin Yapısı**, Çev. Tomris Uyar, Turgut Uyar, Hürriyet Yayınları, 1974.

Bazı yazarlara göre toplum sözleşmesi fikrini en açık haliyle özgürlüğe giden yolun Tanrı'dan değil bilgidan geçtiğini söyleyen¹¹ Epikür'de¹² görmekteyiz. Bazı yazarlara göre ise ilk toplum sözleşmesi örneği yurttaşlık sadakati ile kent içinde yaşama biçiminin incelendiği Platon'un Kriton diyalogunda¹³ görülmektedir.¹⁴ Bir başka görüşe göre ise Aristoteles'in *Atinalıların Devleti* adlı eseri¹⁵ ilk toplum sözleşmesi örneği olarak görülmelidir.¹⁶ Aynı şekilde Sokrates'in devletin doğal bir kurum olmadığı, sonradan bireylerin rızalarıyla kurdukları bir kurum olduğu düşüncesinin buna açık bir örnek oluşturduğunu iddia eden yazarlar da vardır.¹⁷ Fakat söz konusu metinler ve düşünceler gerçek bir toplum sözleşmesi öngörmekten öte, toplum sözleşmesi tartışmalarının ve aynı şekilde anayasalcılık tartışmalarının ilk nüveleri olarak görülmelidir.

Türkçe eserler ve çalışmaların birçoğunda “*constitutionalism*” kavramı “anayasacılık” şeklinde kullanılmış, fakat kavramın tam karşılığını “anayasacılık” değil “anayasalcılık” karşılamaktadır.¹⁸ “Anayasacılık” ise “*constitutionism*” kelimesinin tam karşılığı olarak kullanılmaya daha uygundur.¹⁹ Anayasacılık yani *constituonism*, belli bir anayasanın metnine ve ruhuna bağlılığı ifade ederken, anayasalcılık yani *constituonalism* “insan onuruna saygıyı merkez edinen ilkelere ve bu ilkelere kaynaklanan yükümlülüklerle bağlılığı” ifade ettiğini savunan görüşlerin yanı sıra²⁰ iktidarın, topluluğu temsil eden ve onların adına hareket edenlerin elinde toplanmasını engellenmesi²¹ ve bir anayasa ile sınırlandırılması görüşleri mevcuttur. Dünya

---

¹¹ Ayşe Deniz Hakyemez, **Tebaadan Yurttaş Geçiş: Hobbes, Locke ve Rousseau'da Toplum Sözleşmesi Kuramları**, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Felsefe Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, 2006, s. 5.

¹² Muvaffak Akbay, **a.g.e.**, s. 87.

¹³ Türkçesi için bkz: Platon, **Kriton**, Çev. Filiz Ökten, Candan Türkkkan, Kabalcı Yayınları, İstanbul, 2006.

¹⁴ Fatih Demirci, **Klasik Toplum Sözleşmesi Kuramlarında Birey-Devlet İlişkisi**, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Yönetimi Anabilim Dalı Doktora Tezi, Ankara, 2005, s. 113.

¹⁵ Türkçesi için bkz: Aristoteles, **Atinalıların Devleti**, İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul, 2013.

¹⁶ İplikçioğlu, **a.g.e.**, s. 73.

¹⁷ Ahmet Cevizci, **Felsefenin Kısa Tarihi**, 5. Bası, Say Yayınları, İstanbul, 2017, s. 55-56.

¹⁸ Ergun Özbudun, **Anayasalcılık ve Demokrasi**, 2. Bası, İstanbul, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2015, s. 3.

¹⁹ Walter F. Murphy, **Constitutional Democracy: Creating and Maintaining a Just Political Order**, The Johns Hopkins University Press, Baltimore, 2007, s. 15-16.

²⁰ Mustafa Erdoğan, **a.g.e.**, s.2.

²¹ Mehmet Turhan, “Anayasa ve Anayasacılık”, **Amme İdaresi Dergisi**, Sayı: 27, Ankara, 1994, s.12.

tarihinde anayasalcılık hareketleri ise iktidarın toplumsal uzlaşısı ile sınırlanması saiki etrafında şekillenmiştir.

Bu tartışma, tarihi süreç ve çatışmalar içerisinde çeşitli biçimlerde devam etmiştir. 13. Yüzyıl'da Magna Carta²² ile anayasa öncülü sayılabilecek metinler ortaya çıkmış, 16. ve 17. Yüzyılda Locke, Hobbes ve Rousseau ile yükselerek devam etmiştir.²³ Bu tartışmalar silsilesinin sonucunda ilk anayasa yani Amerikan Anayasası yazılarak yeni bir döneme kapı aralanmıştır.

Bugünkü manasıyla ise anayasalar işlevine gönderme yapılarak tanımlanmaktadır. Bir devletin siyasi rejimini, yönetimin el değiştirme şeklini, devlet organlarının teşekkül ve işleyiş biçimini, birbirleriyle ilişkilerini, görevlerini ve o devlet içerisinde yaşayan bireylerle ilişki şekillerini ve bireylerin temel hak ve özgürlüklerini belirleyen kurallar bütünü şeklinde tanımlanabilir.²⁴ Yani esas itibariyle siyasal alana ilişkin normatif bir metin olan anayasalar, bir yandan devlet örgütlenmesinin dayandığı esasları gösterirken diğer yandan bireylerin temel haklarını güvence altına alır.²⁵ Burada kritik olan güvence kelimesidir. Anayasanın tanımından ve bugünün dünyasında vücut bulmuş halleriyle baktığımızda anayasanın amacı (telos) keyfi iktidarları sınırlayacak, sınırlı bir devlet sağlayacak olmasıdır.²⁶ Yasa ile belirlenmiş olan bu sınırlı devlet bir yandan da egemenliğin kurumsallaşması şeklinde siyasi bir iradeyi işaret ediyor.

---

²² Magna Carta'nın ayrıntılı incelemek için bkz: Ersan İlal, "Magna Carta", İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası, C. 34 (1-4), Sevtap Metin, **Magna Carta ve Sened-i İttifaktan Bugüne**, On İki Levha Yayıncılık, 2008, İstanbul.

²³ Bu üç toplum sözleşmesi kuramının ayrıntılı incelemesi için bkz: Filiz Zabcı, **Thomas Hobbes: Devlet ya da "Ölümlü Tanrı"ya Övgü; Sokrates'ten Jakobenlere Batı'da Siyasal Düşünceler**, Ed. Mehmet Ali Ağaoğulları, İletişim, 2011, İstanbul., Solmaz Zelyüt, **Dört Adalı: Hobbes, Locke, Berkeley, Hume**, Doğu-Batı Yayınları, 3. Bası, 2012, Ankara., Adnan Güriz, **Hukuk Felsefesi**, AÜHF Döner Sermaye İşletmesi Yayınları, 4. Bası, 1996, Ankara., Ahmet Cevizci, **Felsefenin Kısa Tarihi**, 5. Bası, Say Yayınları, İstanbul, 2017.

²⁴ Ali Fuat Başgil, **Esas Teşkilat Hukuku: Türkiye Siyasi Rejimi ve Anayasa Prensipleri**, C.1., İstanbul, Baha Matbaası, 1960, s.30. Diğer yazarlar da aşağı yukarı aynı tanıımı yapmaktadırlar. Bkz: Erdoğan Teziç, **Anayasa Hukuku**, Beta Yayınları, 17. Bası, 2014, s. 10., Necmi Yüzbaşıoğlu, **Anayasa Hukukuna Giriş**, Beta Yayınları, 2017, İstanbul, s. 5., Atilla Yayla, **Anayasa Teorisine ve Hukukuna Giriş**, Adres Yayınları, Ankara, 2018, s. 20.

²⁵ Mustafa Erdoğan, Mustafa Erdoğan, **Anayasal Demokrasi**, 17. Bası, Ankara, Siyasal Kitabevi, 2017, s. 2.

²⁶ Giovanni Sartori, "Constitutionalism: A Preliminary Discussion", **American Political Science Review**, Vol. 56, No. 4, 1962, s. 855. Aynı şekilde bkz: Erdoğan, **a.g.e.**, s. 5.

Anayasa ile kurulan devletin anayasası işaret ettiği siyasi irade ile aynı zamanda onun hukuki niteliğini de ortaya koymaktadır denilebilir.²⁷

Bu çalışmada ise anayasa niteliğini haiz ilk yazılı Anayasa olan Amerikan Anayasası'nın oluşum süreci tarihsel olarak ele alınıp, felsefi ve sosyolojik arkaplanı incelenecektir.

Çalışmanın ilk bölümünde ilk olarak Amerika kıtasına gelen göç ile beraber kıtada siyasal ve sosyal yaşamın nasıl şekillendiği görülecektir. Göçün nedenlerinin Amerikalılar'ın temel siyasal kaygılarını ortaya çıkaracağı gibi, gelecekte yaşanacak Anayasa tartışmalarını ve kökenini daha net ortaya çıkacaktır. Bağımsızlık düşüncesinin doğuşunun bu kaygılarla ilişkisi incelenecek ve bununla birlikte Bağımsızlığa giden süreç irdelenecektir. Böylece kıtaya kitleler halinde yerleşen toplulukların, kim olduğu, nasıl bir coğrafyada yaşamaya başladıkları, nasıl bir motivasyonla hareket ettiklerini ve daha sonra Amerikan Anayasası'nın oluşmasını sağlayan bu toplulukların sosyolojisi görülecektir.

İkinci bölümde ise Avrupa'daki mirasın Amerika'ya taşınması ile bu tarihsel gelişimle beraber Aydınlanma'nın ve kapitalizmin anayasa düşüncesini ortaya çıkarması arasındaki ilişki ve daha sonra Amerikan Kolonileri'nde Amerikan Anayasası'nın oluşmasına katkı sunan gelişmeler incelenecektir.

Son bölümde ise Amerikan Anayasası hazırlanırken yaşanan tartışmalar, Anayasa metni incelenecek, Anayasa'nın doğasına ilişkin tartışmalar yapılarak, öngördüğü hukuk düzeni ile felsefi kökenine ilişkin değerlendirmeler yapılacaktır.

---

²⁷ Teziç, a.g.e, s.161-162.

BİRİNCİ BÖLÜM

KOLONİLERDEN BİRLEŞİK DEVLETE: AMERİKAN BAĞIMSIZLIĞI

1. YENİ KITA'NIN KURUCU KOLONİLERİ

Amerika'da kolonilerin Amerika Birleşik Devletleri'ni kurmaları ve Anayasayı hazırlamaları birbirine bağlı bir süreçtir. Koloniler tek bir çatı altında birleşmeden önce kurulmalarından itibaren yaşadıkları tarihsel gelişim belli bir birikim yarattı. Bu birikimlerini daha sonra Amerikan Anayasası'na aktardılar. Kıtaya göçün nedenleri, kolonilerin oluşum şekli, öz yönetim deneyimleri ve bunlarla ilgili ele aldıkları metinler, İngiltere ile yaşadıkları sorunlara karşı geliştirdikleri tepkiler birbirlerine bağlı olarak hem bağımsızlığın hem de Anayasa'nın meydana gelmesini sağlayan nedenlerdir. Bu nedenle bu bölümde bu konuları inceleyeceğiz.

1607 yılında, ilk Anglosakson yerleşimi olan Jamestown'dan sonra, Amerika kıtasında İngilizler kolonileşmeye başlamıştı. Kıtada daha önce İspanya, Fransa, Hollanda gibi başka devletlerce kolonileşme olmuş olsa da İngiltere diğer devletlerin elinde olan bu kolonilerin tamamını da ele geçirdi. İngiltere'nin kıtaya gelerek kurduğu ya da diğer devletlerden ele geçirdiği 13 koloni, daha sonra İngiltere'den bağımsızlaşarak adına Amerika Birleşik Devletleri'ni kurdular. Bu 13 koloni, New England Kolonileri, Orta Koloniler ve Güney Kolonileri kollarından oluşmuştur. Bu kollar ve kolonileri kuzeyden güneye şu şekildedir: New England Kolonileri; Massachusetts, Rhode Island, Connecticut ve New Hampshire, Orta Koloniler; New York, New Jersey, Pensilvanya ve Delaware, Güney Kolonileri; Maryland, Virginia, Kuzey Karolina, Güney Karolina ve Georgia.²⁸

1.1 Kıtaya Göç ve Nedenleri

---

²⁸ Allan Nevis, Henry Steele Commager, Çev. Halil İnancık, **ABD Tarihi**, Doğu Batı Yayınları, 9. Basım, Ankara, 2017, s. 54-68.

1.1.1 Ekonomik Nedenler

Bugünkü adıyla Amerika Birleşik Devletleri topraklarına İngiltere'den ilk kitlesel göç 1607 yılında Kral 1. James tarafından Virginia Şirketi'ne (*Virginia Company of London*)²⁹ verilen yetkiyle kaptan Christopher Newport'un komutasındaki üç gemiyle başladı, böylece 300 kişilik göçmenle ilk koloni, yetkiyi veren Kral I. James'in isminden esinlenerek, Jamestown'u kurdu.³⁰

Yeni kıtaya ilk göç eden kolonistler, İngiltere'de yaşayan ve zenginlik hayali kuran kimselerden oluşmaktaydı. Temel maksatlarının altın ve gümüş bulma olması nedeniyle de içlerinde çiftçilikle ilgilenen kimse yoktu. Bu durum Virginia'da gıda stokları tükendikten sonra zorlu hayat koşullarını beraberinde getirmiş ve kısa sürede buna dayalı ölümler başlamıştı. Aynı zamanda yeni kıtanın yerlileriyle dengesiz ilişkiler kurulmuş ve buna dayalı yer yer çatışmalar yaşanmış, ölümler yaşanmasına rağmen koloniye göç devam etmiş ve böylece koloni var olmaya devam edebilmişti.³¹

Yerleştikleri bölgenin verimsiz olması, altın veya gümüş bulamamaları nedeniyle kendi geçimlerini zor sağlayan kolonistlerin kaderi 1612 yılında değişmişti. Yerlilerin ürettiği tütünü Hint tütünüyle harmanlayan John Rolfe adında bir göçmen, koloninin temel gelir kaynağını da yaratmış oldu.³² Bu tütünün kısa sürede Avrupa'da oldukça rağbet görüp, oldukça iyi para kazandırması üzerine göçmenler, yaşamak için gerekli gıdaların ekimi dışında tamamen tütün ekimine ve ihracatına başladılar. Bu şekilde düzenini oturtan kolonide ölümler azalmış ve koloninin gelir kaynağı yaratmasından sonra bunun duyulmasıyla beraber göç dalgaları daha yoğun geliyordu.³³ Zenginlik hayali kurmak aslında İngiltere'den kıtaya yapılan göçün başat nedenlerinden biriydi. Aynı zamanda kurulduktan sonra kendine geçim kaynağı yaratan koloniler diğer

---

²⁹ Virginia Şirketi 1606 yılında Kral I. James tarafından yeni kıtadaki koloni hareketini yürütmesi için kraliyet sözleşmesiyle kuruldu. Bu sözleşmeye göre; Virginia Şirketine verilen kolonileşeceği alan ve kurulacak koloninin yönetiminin Kral tarafından seçilecek biri vali olmak üzere 8 üye tarafından sağlanacaktır. Birçok meslek ve sınıftan 1700 kişinin hisse sahibi olduğu şirketin temel maksadı yeni kıtanın altın ve gümüş gibi doğal kaynaklarından kar elde etmektir. Bkz: Robert A. Williams, **The American Indian in Western Legal Thought**, Oxford University Press, 1990, s. 193–232.

³⁰ Nevis, Commager, **a.g.e.**, s. 25.

³¹ **A.g.e.**, s. 24-25.

³² Richard Middleton, **Colonial America: A History 1607-1760**, Blackwell, Massachusetts, 1992, s. 29.

³³ Nevis, Commager, **a.g.e.**, s. 25.

koloni bölgelerinden de göç alıyor, büyüyerek başka kolonilerin kurulmasına neden oluyordu.³⁴

Altın aramak üzere göç eden maceraperestlerin yanı sıra, İngiltere'nin bazı güçlü ailelerinin zenginleşmek amacıyla kraldan aldıkları imtiyazlarla kıtaya gelip, koloni kurmaları da ekonomik nedenlerle yapılan göç olarak sayılabilir. Maryland kolonisinin kurulması da bu şekilde, Calvert ailesinin aldığı imtiyaz ile kurulmuştu. İngiltere aristokrasisinden Calvert ailesinin, kraldan aldığı imtiyaz ile 1632 yılında ilk kolonistler gelmiş oldu. Alınan imtiyaz belgesine göre yasaların açıkça kolonistler tarafından yapılacağı belirtilmiş olsa da yönetim yetkisi Calvertlere verilmişti.³⁵ Aynı şekilde Carolina kolonisinin kuruluşu da bazı lordlara verilen imtiyazlarla olmuştu.³⁶

Ekonomik nedenler Amerika'ya göç eden insanların ana motivasyon kaynaklarından biriydi. Bu nedenle daha ileride de görüleceği gibi İngiltere ile yaşanan sorunların en önemli nedenlerinden birini oluşturuyordu. Anayasa'ya da sirayet edecek şekilde mülkiyet hakkı üzerinde kolonilerde yaşan insanların daha hassas olmasının gerekçelerinden bir olduğu rahatlıkla düşünülebilir.

1.1.2 Dini Nedenler

Amerika'ya göçün diğer önemli nedenini ise dini baskılar oluşturuyordu. İngiltere'de Anglikan Kilisesi'nin baskısı, krallığa muhalif olmaları sebebiyle Püritenler'i³⁷ alternatif yollar aramaya itmişti. İngiltere'de Anglikan Kilisesi'ne karşı olan ve dinde

---

³⁴ Önreğin Connecticut kolonisinin kuruluşu da bu şekilde olmuştu. Bkz: Peter Haring Judd, **Four American Ancestries: White, Griggs, Cowles, Judd, Including Haring, Phelps, Denison, Clark, Foote, Coley, Haight, Ayers, and Related Families**, Cilt: 3, Peter Haring Judd, New York, 2008, s. 291.

³⁵ (Çevrimiçi), <http://www.usemb-ankara.org.tr/ABDAnaHatlar/Tarih.htm>, 18.06.2019.

³⁶ Allan, Commager, **a.g.e.**, s. 62.

³⁷ Püritenler İngiltere'de Protestanlığın krallığa muhalif ana kolunu oluşturuyordu. Püritenlerin esas dinamiği ise Kilise ile bağlı kurullarının ve burjuvazinin lüks ve şatafat içerisindeki yaşantısına getirdikleri eleştiri idi. İsa'nın mütevazî yaşam tarzının egemen olması gerektiğini düşünüyorlardı. Daha ayrıntılı bilgi için bkz: Mehmet Ali Ağaoğulları, Filiz Çulha Zabcı, Reyda Ergün, **Kral-Devletten Ulus-Devlete**, İmge Kitabevi, 3. Bası, 2017, s. 107, Kadir Caner Doğan, Suat Hayri Şentürk, "İngiltere'de On Yedinci Yüzyıl Devrimler Çağı Ve Parlamentarizmin Gelişimi Doğrultusunda Bütçe Hakkı", **Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Bilimler Dergisi**, Yıl: 7 Sayı: 14, 2017, s. 362.

arınma talebiyle ortaya çıkan Püritenler'in bir kısmı, 16.yy'da krallığın siyasi baskısından da kaçmak için ilk önce Hollanda'ya göçmüş ve daha sonra hiçbir kilisede istedikleri dini yaşayamayacakları inancı ve kendi kiliselerini kurmak amacıyla Virginia Şirketi'nden yeni kıta topraklarına yerleşmek için izin alarak Virginia bölgesine hareket ettiler.³⁸ Bu yolculara “pilgrim”³⁹ adı da verilir. Mayflower gemisiyle yolculuk yapan pilgrimler, geminin fırtınadan dolayı yön değiştirmesi sonucu Massachusetts'e demirlediler. Burada Virginia Şirketinden uzakta olmaları sebebiyle onların ve başka hiçbir devletin yetki alanında olmadıklarını düşünüp kendi reformlarıyla beraber kendi topluluklarını oluşturacakları bağımsız bir koloni kurdular. Avrupa'da devletlerin Püritenler üzerinde uyguladığı baskı neticesinde bu bağımsızlığı “adil ve eşit yasalar” aracılığıyla sağlama almak isteyip Mayflower Sözleşmesi'ni oluşturdular.⁴⁰

Dini nedenlerle İngiltere'den değil fakat, kıta içerisinde göçle oluşmuş kolonilere Rhode Island'ı da ekleyebiliriz. 1631 yılında Massachusetts kolonisine gelen rahip Roger Williams gördükleri karşısında şok geçirdi ve kilise devletine dönüşen koloniye başkaldırdı. Püritenlerin kilisesinin, Anglikan Kilisesi ile sıkı ilişki içinde olması, kralın izniyle yerlilere ait topraklara el konulmasını eleştirdi.⁴¹ Roger Williams, kilise ile devletin birbirinden farklı kurumlar olduğunu ve bu farklı kurumların bir arada olmaması gerektiğini savunarak laik bir yönetim biçimini savunuyordu. Hukuki eğitim de almış olan William, sırf Hristiyan olmamaları nedeniyle Kızılderililerin topraklarına el koymanın yanlış olduğunu ancak para karşılığı toprakların alınabileceğini söylüyordu. Bu fikirlerinden dolayı William koloniden kovularak İngiltere'ye geri gönderilmesine karar verildi. Ancak İngiltere'ye dönmeyip Kızılderililerden toprak satın alarak Rhode Island kolonisini kurdu.⁴²

---

³⁸ John A. Krout, Arnold S. Rice, C. M. Haris, **United States History to 1877**, Harper Colins, USA, 1991, s. 20.

³⁹ Hacı, dini amaçlarla yolculuk yapan kimse.

⁴⁰ James West Davidson, **Kısa Amerika Birleşik Devletleri Tarihi**, Çev. Can Evren Topaktaş, Say Yayınları, İstanbul, 2. Bası, 2018, s. 65-67.

⁴¹ **A.g.e.**, s. 27.

⁴² **A.g.e.**, s. 36-37.

İngiltere’de gördükleri baskı nedeniyle Amerika’ya göç eden tek mezhep Püritenler değildi. Daha özgür bir dini hayat yaşama amacıyla diğer mezheplerden kişiler de göç ediyordu. Pennsylvania kolonisinin kurulması buna örnek olarak verilebilir. Kuveykır (Quaker) Mezhebi’ne mensup olan William Penn, İngiltere’de yaşadığı dini zorluklar neticesinde babasının Kral’dan alacağına karşılık Amerika’dan toprak ister ve din özgürlüğü çerçevesinde bir toplum yaratma amacıyla Pennsylvania kolonisini kurar.⁴³ Koloniye göç sağlamak adına oldukça ucuz fiyata arazi satarak koloniye cazibe merkezi haline getirmeye çalışır. Bu koloni Avrupa’nın birçok noktasından gelen kolonistlerle beraber etnik ve dini anlamda oldukça geniş bir mozaığe ulaşmıştı.⁴⁴ Böylece Amerika’da din hürriyetinin ve buna bağlı olarak Anayasa’da laikliğin gelişmesinin nedenleri arasında bu gelişmeleri sayabiliriz.

1.1.3 Mahkumlara Yeni Bir Şans

Öncesinde İspanya kolonisi olan topraklara, İngilizlerin gelmesiyle beraber çatışmalar yaşanmış ve İngilizler bölgenin tam anlamıyla kontrolünü 1732 yılında sağlamışlardır. Georgia kolonisi kurulduktan sonra İngiltere’de bulunan birçok mahkuma cezaevinde kalmak yerine koloniye gitme fırsatı sunulmuş ve mahkum kolonistler koloniye gelmiştir. Bu koloni bir cezaevi kolonisi olarak düşünülse de koloni reklamı olarak; “*Not for ourselves, but for others*”, “kendimiz için değil, diğerleri için” sloganının kullanılmış olması dönemin toprak zenginleri tarafından mahkumlara verilmiş ikinci bir şans olarak da görüldüğünü göstermektedir.⁴⁵

1.1.4 Diğer Ülkelerden Ele Geçirilen Koloniler

Diğer devletler, İngiltere’den daha önce kolonileşmeye başlamış olsa da tutunamamış ve İngiltere kolonileriyle yaşanan çatışmalar nedeniyle geri çekilmek zorunda

---

⁴³ Ronald P. Dufour, **Colonial America**, West Publishing Company, USA, 1994, s. 167.

⁴⁴ Nevis, Commager, **a.g.e.**, s. 59.

⁴⁵ David Lee Russell, **Oglethorpe and Colonial Georgia: A History, 1733-1783**, McFarland & Company Inc., 2006, s. 10.

kalmışlardır. New Jersey kolonisi de yönetimi İngilizlere bırakılan New Holland kolonisinin bir kısmı ile New Sweden kolonilerinin birleşmesiyle kurulmuştur.⁴⁶

Delaware kolonisinin kurulduğu bölgeye, 1613 yılında Avrupalı kolonistler tarafından keşfedilmiş olmasına rağmen, 1629 yılına kadar yerleşim yapılmadı. 1629 yılında ise Hollandalı kolonistler bölgeye yerleştiler fakat kısa süre sonra buradan göç ettiler.⁴⁷ 1638 yılında ise İsveçli kolonistler bölgeye yerleşerek kalmaya başladılar. Daha sonra ise hakimiyetin İngilizlere geçmesiyle beraber kurucu on üç koloni arasında yer aldı. New York ve New Jersey kolonisinde olduğu gibi farklı milletlerin yaşaması nedeniyle heterojen bir nüfusa sahipti.⁴⁸

New York kolonisi de Hollanda'nın yeni kıtadaki kolonisi New Holland kolonisinin yaşanan çatışmalar sonucunda İngiliz yönetimine geçmesiyle beraber kurulmuştur. Koloninin Hollanda'dan ele geçirilen New Holland kolonisi üzerine kurulması nedeniyle kolonilerin çoğundan farklı olarak etnik demografik yapısı oldukça çeşitliydi.⁴⁹

Bütün bunların sonucunda sadece İngiltere'den değil diğer milletlerden de insanların kolonilerde beraber yaşaması ve bağımsızlık mücadelesi vermesi, bir hoşgörü ortamı yarattığı, buna bağlı olarak daha barışçıl ve eşitlikçi bir ortam sunduğu, bu nedenle anayasa yapılırken herkesi kapsayıcı, teritoryal ulus inşası temelinde bir anayasa yapılmasına neden olduğu söylenebilir.

1.2 Kolonilerin Yönetim Deneyimleri

On üç koloni, kültürel ve siyasi kurumlarını oluştururken İngiltere'deki kurumları dikkate almıştı. Buna uygun olarak kiliseler, okullar inşa etmişlerdi. İlk yıllarda yaşam koşullarının zorluğu neticesinde okul konusunu göz ardı eden kolonistler, yaşamlarının düzene oturmasıyla kısa sürede bu konu üzerine de yoğunlaşmıştı.

---

⁴⁶ Thomas Streissguth, **New Jersey**, Lucent Books, San Diego, 2002, s. 24–28.

⁴⁷ John Mack Faragher, **The Encyclopedia of Colonial and Revolutionary America**, Sachem Publishing Associates Inc., New York, 1990, s. 106

⁴⁸ **A.g.e.**, s.108.

⁴⁹ Nevis, Commager, **a.g.e.**, s. 60.

Bunların en önemlisi günümüzde önemli bir yere sahip Harvard Üniversitesi'dir. Kutsal yazıların öğrenilmesini şart gören Püritenler'in İlahiyat Koleji olarak tasarladığı Harvard Üniversitesi günümüze kadar taşınmıştır. Bunun yanı sıra kısa süre içinde Virginia'da William And Mary Üniversitesi ve günümüzde Yale Üniversitesi olarak anılan Connecticut Yüksek Okulu kuruldu.⁵⁰ Hatta Püriten'lerin okumaya olan eğilimleri neticesinde Massachusetts Kolonisi'nde yürürlüğe konan yasaya göre 50'den fazla ailenin yaşadığı bir kasabada İngilizce okur yazarlığını sağlaması için grammer okulları kurulması zorunlu hale getirilmiştir.⁵¹ Rhode Island hariç diğer kolonilerde bu yasayı benimsemiş ve eğitime önem vermişlerdir. Entelektüel ve kültürel birikimin gelişmesiyle kısa sürede kütüphaneler kurulmuş ve yayınlara başlanmıştır. Her kolonide gazete basılmıştı.⁵²

Kolonilerde güçlü bir asiller grubu bulunmamaktaydı. Her ne kadar geniş arazi sahibi egemenler mevcut olsa da oldukça geniş ve boş arazilerin varlığı, baskı altında kalan kolonistlerin göç ederek yeni bir koloni kurmasına olanak sağlayabilirdi. Bu nedenle göçmenler arasında keskin sınıf ayrımları oluşmadı. Afrika'dan köle getirilmesi üzerine kolonistlerin büyük çoğunluğu köle sahibi oldu. Bu durum da Kolonistlerin eşit sınıfa mensup olmalarını düşüncelerini sağlayan nedenlerden biri sayılabilir.⁵³

Kolonilere göç, yukarıda da anlatıldığı üzere çoğunlukla Püritenler, mahkumlar, maceraperestler ve tüccarlar tarafından yapılmıştı. Tüm bu göç eden gruplar devletin ve buna bağlı kurumların baskılarından hoşlanmamaları sebebiyle, kolonilerde her ne kadar Virginia Şirketi ve İngiltere söz sahibi olsa da tam anlamıyla buralara hükmedebildikleri söylenemez. Virginia Şirketi'nin ilk aldığı imtiyaz belgesinde koloniciler için "İngiltere Devleti'nde doğmuş ve bunun tüm haklarına sahip." ibaresi vardı. Buna göre kolonistler farklı bir kıtada yaşasa ve hatta doğsa dahi İngiltere'nin

---

⁵⁰ (Çevrimiçi), <http://www.usemb-ankara.org.tr/ABDAnaHatlar/Tarih.htm>, 18.06.2019.

⁵¹ Nevis, Commager, **a.g.e.**, s. 56.

⁵² **A.g.e.**, 73.

⁵³ **A.g.e.**, s. 152.

vatandaşlarına tanıdığı tüm haklara sahiptiler. Haliyle bu durum Magna Carta'da tanımlanan tüm temel hak ve özgürlüklere sahip olduklarını da göstermektedir.⁵⁴

Kolonilerde kabaca ve genel olarak İngiltere'deki yönetim biçimine benzer uygulamalar vardı. Kral, Lord ve Avam Kamarası'na karşılık, kolonilerde İngiltere'den gönderilen Vali, Konsey ve Temsilciler Meclisi bulunuyordu.⁵⁵ Böylece İngiltere'nin iktidarına yerel özgünlükler katılmış olsa da Kral'a bağlılıktan kopulduğundan genel olarak söz etmek mümkün değildi. Diğer yandan İngiltere ile koloniler arasında yaklaşık binlerce kilometre mesafe olması da göz önüne alındığında bu durum kolonilere istikrar sağlanması açısından zorluk yaratıyor, bir iktidar boşluğu oluşuyordu. Diğer yandan ise yeni bir olanak olarak kendi kendilerini yönetme fırsatı yarattı. Fakat aşağıda ayrıntılı anlatılacağı üzere, kendi meclisi olan fakat İngiltere'den atanan valilerce yönetilen koloniler, Kral'ın izniyle kendi hukukunu yaratan, böylece görece bağımsız olan koloniler ve feodal yönetim biçimi olan koloniler mevcuttu.⁵⁶

İlk olarak Virginia kolonisinde yasaların olmaması, problemleri de çözümsüz kılmaktaydı. Bunun üzerine 1619 yılında vali önderliğinde, vergi harcamalarının kontrolü ekseninde temsili sistem oluşturmak ve temel özgürlükleri güvence altına almak amacıyla Virginia Yasama Meclisi kuruldu. Her ne kadar kuruluşu vali önderliğinde olsa da valinin yetkisini kısıtlayacak birçok karar alınmıştı. Özellikle valilerin meclisin ilan etmediği hiçbir vergiyi toplayamayacağı, toplanan verginin de ancak meclisin gösterdiği şekilde harcanacağı güvence altına alınmış ve meclis üyeleri için bugünkü anlamıyla milletvekili dokunulmazlığı sayılacak bir dokunulmazlık ilan edilerek güçlü bir yasama organı oluşturulmuştu. Meclisin yaptığı yasa en üst norm olarak tanımlanmış ve bu normların uygulanmasının denetlenmesi için jürili mahkeme sistemi getirildi.⁵⁷

---

⁵⁴ Franklin K. Van Zandt, **Boundaries of the United States and the Several States; Geological Survey: Professional Paper 909**, Government Printing Office, Washington D.C., s. 94. (Çevrimiçi) <https://pubs.er.usgs.gov/publication/pp909>, 28.05.2019.

⁵⁵ İhsan Burak Birecikli, "*Amerika'nın Kuruluşu ve ABD-Avrupa İlişkileri (1776-1876)*", **History Studies**, ABD ve Büyük Ortadoğu İlişkileri Özel Sayısı, 2011, s. 84.

⁵⁶ Alexis de Tocqueville, Çev. Seçkin Sertdemir Özdemir, **Amerika'da Demokrasi**, İletişim Yay., İstanbul, 2016, s. 61.

⁵⁷ Nevis, Commager, **a.g.e.**, s. 34.

Daha sonra, hedefleri olan Jamestown'dan saparak Massachusetts'te koloni kuran Püritenler, Kral'ın adamlarından uzak olmanın verdiği güvenle kendi kendilerini yönetebilecekleri düşüncesine yoğunlaştılar. Burada, 1630 yılında Mayflower Sözleşmesi'nde tanımladıkları haliyle 'sivil örgütün'⁵⁸ "*iyi ve dürüst kimselerden oluşan bir topluluk*" tarafından yönetilmesi düşüncesiyle temsili sisteme geçilerek vali ve yardımcılarında oluşan meclis kuruldu. Kolonidekiler her ne kadar ayrılıkçı düşüncelere sahip olsalar da İngiltere'nin hakimiyetini ve atadığı valileri kabul ediyordu. Ancak vali ve yardımcılardan oluşan bu iyi ve dürüst kimselerin Püriten olması şartı konularak oligarşik bir tür kilise yönetimi yapısı oluşturulmuştu. Herhangi bir yöneticinin azledilmesi ancak diğer yöneticilerin oyuyla mümkündü. Tüm koloni vali, yardımcısı ve kilise tarafından yönetilmeye başlanmış, denetim mekanizması öngörülmemiştir. Ancak bu durum kısa süre tepki çekmiş, vergilere şikayetler başlamıştır. Bu tepkilerin önüne geçmek için yasama sürecine 12 kişilik yönetici kadrosuna ek olarak her kasabanın kendi seçtiği iki temsilcinin de katılması kararlaştırılmış ve temsiliyet genişletilmiştir. Bir süre sonra da bu iki grup birbirinden ayrılarak yukarı kamara ve aşağı kamara olarak çift yapılı meclis sistemine geçmişlerdir.⁵⁹

Yukarıda da anlatıldığı üzere rahip Roger Williams önderliğinde Massachusetts'ten ayrılarak kurulan Rhode Island'da siyasal yaşam diğer kolonilerden oldukça farklıydı. Toprak sahibi her yetişkin erkeğe, kiliseye üye olup olmamasına bakılmaksızın oy hakkı verilmişti. Kiliselerin kurulmasında devletten izin ya da ekonomik destek alınmasını engellemiş, koloni yönetimi ile kilise birbirinden tamamen ayrılmıştır. Bu koloninin üyelerinin din görevlilerini eleştirmesini de suç saymayıp ifade özgürlüğü kapsamında değerlendirmesi ilerici bir adım atılmıştır denilebilir. Roger Williams'ın din ve devlet işlerinin ayrılması ve din hürriyeti ilkeleri Amerikan Anayasa'sı hazırlanırken esas alınmıştır.⁶⁰ Roger Williams kıtadaki ilk self-goverment ilkesini de uygulayan kişi olarak görülmüştür. Buna göre halk, memurları seçip yasaları

---

⁵⁸ Bu ifade kuşkusuz ki, o bireylerin kendi kendilerini yönetecekleri sivil bir siyasi yapıyı vurgulamaktadır. Bkz: Davidson, **a.g.e.**, s. 66.

⁵⁹ Nevis, Commager, **a.g.e.**, s. 35.

⁶⁰ Timothy L. Hall, **Separating Church and State: Roger Williams and Religious Liberty**, University of Illinois Press, Chicago, 1998, s. 48.

hazırlayarak doğrudan demokrasiye yakın bir yaklaşımla kendi kendini yönetmektedir.⁶¹ Tüm bu nedenlerle baskı ortamından kaçmak isteyen insanlar için cazip hale gelen bu koloni kısa sürede göç almaya başlamıştı. 1644 yılında ise, her ne kadar yeni kıtanın Kızılderililere ait olduğuna inansa da hukuki bir zemin sağlayabilmek adına İngiltere Kralı'ndan izin alarak koloniye İngiltere'den bağımsız hukuki bir altyapı sağlamış ilk koloniydi.⁶²

1636'da Massachusetts kolonisindeki ekonomik ve dini sıkıntılar yaşayan bazı Püritenler Connecticut vadisinin oldukça verimli olduğu söylentisi üzerine oraya göç etmiş ve oy hakkına sahip kolonistlerin seçimiyle sekiz temsilci belirleyerek kurulan Connecticut Kolonisi'nde⁶³ oy hakkına sahip vatandaşlar toplanarak batı dünyasının ilk anayasa benzeri belge sayılan Connecticut Esas Yasaları'nı kaleme aldılar. Bu yasa gereği tüm yöneticiler ve her kasabadan dört temsilci halk tarafından seçilerek güçlü bir meclis öngörülmüştü. Bu belge 1662 yılında İngiltere yasalarıyla çelişmemesi koşuluyla kral tarafından kabul edildi. Bu kapsamda Rhode Island ile beraber Connecticut kolonisi bağımsız iki koloni olarak devam etti.⁶⁴

Feodal yönetim biçimleri olan kolonilere ise Pennsylvania ve Maryland kolonileri örnek gösterilebilir. Babasının Kral'dan alacağına karşılık Amerika'da Pennsylvania'nın bulunduğu toprakları almasıyla kurulan kolonide Koloninin yönetimi tüm özgür insanların katılımıyla yapılmakta ama son söz William Penn'e aitti. Katı bir meşruti monarşi söz konusudur denebilir. Ayrıca kral, Penn'e diğer kolonilere nazaran daha sıkı kısıtlamalara tabi bir izin vermişti. Bu nedenle özgürlüklerini dar çerçevede yaşayabilmekteydiler. Koloninin nüfusu arttıkça temsili yönetimin etkisini arttıran Penn, daha sonra kendi yetkilerini kısıtlamaya başlamıştı.⁶⁵

Maryland eyaletinde ise İngiltere aristokrasısından Calvert ailesinin, kraldan aldığı imtiyaz ile 1632 yılında ilk kolonistler gelmiş oldu. Alınan imtiyaz belgesine göre

---

⁶¹ Nevis, Commager, **a.g.e.**, s. 27-28.

⁶² (Çevrimiçi), <http://www.usemb-ankara.org.tr/ABDAnaHatlar/Tarih.htm>, 18.06.2019.

⁶³ Peter Haring Judd, **Four American Ancestries: White, Griggs, Cowles, Judd, Including Haring, Phelps, Denison, Clark, Foote, Coley, Haight, Ayers, and Related Families**, Cilt: 3, Peter Haring Judd, New York, 2008, s. 291.

⁶⁴ Nevis, Commager, **a.g.e.**, s. 36.

⁶⁵ Meryem Doğan, **İngiltere'nin Amerika'da Uyguladığı Sömürge Siyaseti (1620-1774)**, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, Elazığ, 2007, s. 56.

yasaların açıkça kolonistler tarafından yapılacağı belirtilmiş olsa da yönetim yetkisi verilen Calvertler de ilk etapta feodal bir yönetim biçimi öngörmüşlerdir. Ancak bu durumun göç çekmemesi sonucunda kolonistlere çiftlik vererek onları bağımsız üreticiler haline dönüştürmek zorunda kalmıştır. Bağımsız üreticinin artmasıyla da yönetim anlayışına tepki doğmuş ve 1635 yılında ilk meclis toplantısı yapılmıştır, 1638 yılında ise Calvertler yönetimi kaybetmiştir.⁶⁶

Kolonilerde yaşanan bu çeşitli öz yönetim deneyimleri kötü yönetim ile iyi yönetim arasındaki farkı net bir şekilde kavramalarına neden olduğu gibi bağımsızlık konusunda da kolonide yaşayan insanlara cesaret vermiş olduğu söylenebilir. Aynı şekilde siyasi bir toplum kurulmasında zorlanmalarına neden olmuş ve buradaki deneyimlerini kolayca Anayasa ile oluşturulan yönetim modeline entegre etmelerini sağladı.

1.3 İngiltere ile İlişkiler ve Sorunlar

Kolonileşme sürecinde Avrupalılar'ın Amerika'ya göç etmeleriyle ekonomik ve sosyal değişimler de meydana gelmişti. Yeni kıtanın doğal şartları ve İngiltere Krallığı'nın kolonilerden istekleri, kolonistlerin ekonomik faaliyetlerini belirlemiştir. Çünkü kolonilerin temel amacı İngiltere'ye ihtiyaç duyduğu hammaddeleri sağlamaktır. İngiltere'nin yasalarla getirdiği ekonomik düzenlemeler de kolonilerin ekonomik faaliyetlerini etkilemektedir. Mısır, tütün, yulaf, çavdar, arpa, sebze ve meyveler temel ihracat ürünlerdir. Ancak ilk kolonilerin verimsiz arazilere gelmiş olması nedeniyle, koloniler geniş tarımsal faaliyetlere uygun şartlara sahip değillerdi bu nedenle genellikle nehir kenarlarına kurulan kolonilerde balıkçılık da önem kazanmıştır. Orta Amerika en verimli topraklara ve tarıma uygun iklime sahipti. Pennsylvania kolonisine, geniş etnisiteye imkan tanınması nedeniyle Avrupa'nın diğer ülkelerinden çok sayıda zanaatkar ve endüstri işçisi yerleşmişti. Böylece burada demir işçiliği ve diğer zanaatlar da önem kazandı. Tarımsal ürünlerin yetiştirilmesi iş gücü istemekteydi. Kızılderililer karakteristik yapıları ve bölgeyi daha iyi bilmeleri

---

⁶⁶ (Çevrimiçi), <http://www.usemb-ankara.org.tr/ABDAnaHatlar/Tarih.htm>, 18.06.2019.

nedeniyle köleleştirilememiş bu nedenle Afrika'dan köle ithalatı yapılmıştı. Bu durum da köle nüfusunun fazla olmasına yol açtı.⁶⁷

Göçmenler kendi kültürlerini, geleneklerini ve inançlarını da yeni kıtaya taşıdılar. Ancak İngiltere'den daha farklı bir sosyal yapı ortaya çıkmıştı. Her ne kadar karmaşık bir göç söz konusu olsa da İngiltere'de yaşanan toplumsal çalkantılar neticesinde çoğunlukla Püritenlerden oluşan göçmenler yeni kıtaya gitmiştir. Kolonilere yalnızca İngiltere'den değil başka etnik ve kültürel grup da katılmıştır. Ancak İngiliz kolonistlerin çoğunlukta olması İngiliz kültür ve medeniyetini baskın kılmış ve netice itibariyle diğer kültürlerin İngiliz kültürü içerisinde erimesine yol açmıştır.⁶⁸

Göçmenleri bu kadar uzak topraklarda merkezden yönetmenin mümkün olmaması nedeniyle İngiltere Krallığı verilen her imtiyaz belgesinde kolonistlerin kendi kendini yönetmesinin önünü açan hükümler koymak zorunda kaldı. Bu imtiyazlarda göçmenler için "özgür yerleşimciler" ifadesinin kullanılması da göçmenlerin bağımsızlığının mecburi kabulüdür.⁶⁹

Kolonistlerin kendi kendini yönetmesi İngiltere Krallığının direkt kabul ettiği bir durum olmadı. İngiltere iç savaştan sonra koloniler üzerine daha çok eğilmeye başladı. 1685 yılında New England koloni birliği adına Sir Edmund Andros görevlendirilerek kolonileri denetim altına almaya çalıştı. Bu kapsamda yeni vergiler ve başka bir dizi önlem alarak, bu önlemlere karşı çıkanları hapse attırdı. Bir süre bu baskı ortamı sürse de, İngiltere'de Kralın tahttan indirilmesiyle sonuçlanan Şanlı Devrim kolonilerde duyulunca, koloniler ayaklanarak Edmund Andros'u yakalayıp tutukladılar.⁷⁰ Kısa sürede tekrar eski temsili hükümet sistemlerine döndüler. Böylece İngiltere'nin kolonilerin denetimi çabası Şanlı Devrim ile son bulmuş oldu. Ancak Şanlı Devrim'in etkileri bununla sınırlı değildi. Daha sonra Amerikan Anayasasının ilk 10 değişikliği olarak 1791'de Anayasa'ya eklenecek Amerikan Haklar Bildirgesi(*Bill of Rights*)'nin esin kaynağı olacak olan İngiliz Haklar Bildirgesi(*Bill of Rights*) de bu dönemde

---

⁶⁷ Daniel Richter, **Before the Revolution: America's Ancient Past**, Belknap Press, Massachusetts, 2013, s. 330-336

⁶⁸ Nevis, Commager, **a.g.e.**, s. 71-76.

⁶⁹ Doğan, **a.g.e.**, s. 41.

⁷⁰ Mary Lou Lustig, **The Imperial Executive in America: Sir Edmund Andros, 1637-1714**, Fairleigh Dickinson University Press, New Jersey, 2002, s. 176.

yazıldı. Aynı yıl İngiltere’de *Toleration Act* (Hoşgörü Yasası) de kabul edilmiş, John Locke tarafından Yönetim Üzerine İkinci İnceleme (*Second Treatise Of Government*) kaleme alınmış, bu eserde kötü hükümete karşı bireylerin ihtilal hakkı olduğunu yazmıştı.⁷¹ Tüm bu olaylar, kolonilerin hem mevcut bağımsızlığını pekiştirirken hem de bağımsızlığın haklılığına dair bir inanç da yaratmaktaydı.⁷²

Bu olayların sonucunda Koloniler iki önemli hak elde ettiler; vergi konusunda oy sahibi olmak hakkı ve valinin yönetim işlemleri yerine yasama hakkı. Bu durum meclis ile vali arasında siyasi çatışmalara yol açsa da aynı zamanda Amerikan demokrasi kültürünü oluşturan ilkelerin yaratılmasını da sağladı.⁷³

2. AMERİKA’NIN BAĞIMSIZLIĞI

2.1 Pul Yasası (*Stamp Act*)

Kolonilerin kendi kendini yönetmesi sonucu vergi gelirlerinde düşüşe yol açması nedeniyle İngiltere tarafından önlem olarak 1765 yılında Pul Yasası getirildi. Buna göre tüm yasal belgelere damga pulu yapıştırılması zorunlu olacak ve buradan elde edilen gelir İngiltere’nin koloniler için yaptığı askeri harcamalara kullanılacaktı.⁷⁴

Pul Yasası tüm meslek erbaplarına yükümlülük doğurmuştu. Tüm koloniler eşit miktarda bu durumdan etkileniyordu. Bu nedenle insanların tepkisine yol açtı. Kısa sürede kendiliğinden örgütlenen insanlar İngiltere Krallığından ithalat yapmama kararı aldılar.⁷⁵

İthalat miktarları ciddi düşüş gösterirken aynı zamanda *Sons of Liberty* (Özgürlüğün Oğulları) gibi gizli örgütler kurularak protestolar yapıldı. Pulları yok eden ve vergi memurlarını istifaya davet eden bu grup sayesinde Pul Yasası tüm koloniler tarafından hükümsüz addedildi. Bu yasa kapsamında Virginia Temsilciler Meclisi’nin çıkışı çok önemli bir tartışmayı doğurdu. Koloniler İngiltere meclisinde temsil ediliyor muydu?

---

⁷¹ Güriz, **a.g.e.**, s. 205-206.

⁷² Nevis, Commager, **a.g.e.**, s. 100-101.

⁷³ (Çevrimiçi), <http://www.usemb-ankara.org.tr/ABDAnaHatlar/Tarih.htm>, 29.05.2019.

⁷⁴ **A.g.e.**

⁷⁵ **A.g.e.**

Bu noktada temsil olmadan yapılan vergilendirmelerin kolonilerin özgürlüğüne saldırı olduğunu dile getirdiler. Bu tartışmalar üzerine Massachusetts kolonisi diğer kolonileri davet ederek Kongre (*Stamp Act Congress*) çağrısı yaptı. 1765'te toplanan delegeler, İngiltere Parlamentosu tarafından temsil edilmedikleri ve bu Parlamentosun hakimiyetinden kurtulmaları gerekliliğini ele aldılar. Bu kapsamda yaşanan uzun tartışmalar sonucunda her koloni kendi temsilci meclisi dışında hiçbir kurum ve kuruluşun vergi koyamayacağını ve bunun kolonilerin hak ve özgürlüklerini ihlal eden bir tutum olduğunu dile getiren kararlar aldı.⁷⁶

Temsil tartışması bir başka tartışmayı daha doğurdu. Koloniciler her ne kadar temsil edilmediklerini dile getirsel de İngiliz Hukuku'nun sanal temsil ilkesini kabul etmekteydi. Bu ilkeye göre seçilen temsilciler, seçtikleri bölgeyi değil tüm ülkeyi temsil edip tüm ülkenin çıkarlarına uygun davranmakla yükümlüydüler. Bu nedenle İngiliz Parlamentosu, Koloniler, İngiltere Krallığı'na bağlı olduğu sürece kolonileri temsil etme hakkına sahip olduklarını belirtti.⁷⁷

Koloniciler ise Parlamentosun bu söylemine karşılık olarak, kolonilerin İngiltere Krallığı'na bağlı olduğunu ancak İngiltere ile kolonilerin ayrı devletler olduğunu söylüyorlardı. Kral İngiltere Parlamentosu'na tanıdığı yetkiler gibi koloniler için de ayrı yetkiler tanımlamıştı. Bu nedenle koloni meclisleri İngiltere'yi ilgilendiren karar alamıyorsa İngiltere Parlamentosu da kolonileri ilgilendiren karar alamamalıydı. İngiltere Parlamentosu her ne kadar kolonicilerin iddiasını kabul etmese de ithalatın düşüşünden etkilenen İngiliz tüccarlarının da tepkisi nedeniyle Pul Yasası'nı yürürlükten kaldırmak zorunda kaldı. Bunun üzerine temsil tartışmasını çözmek için İngiltere Parlamentosu'nun her konuda kolonileri bağlayıcı yasalar çıkarmasına olanak veren Açıklayıcı Yasa'yı (*Explanatory Law*) kabul etti.⁷⁸ Böylece temsil sorunu ve haksız vergiler konusu kolonilerin bağımsızlığa doğru giden yolunda önemli bir dönemeç oldu.

2.2 Townshend Yasaları

⁷⁶ Nevis, Commager, **a.g.e.**, s. 113-114.

⁷⁷ (Çevrimiçi), <http://www.usemb-ankara.org.tr/ABDAnaHatlar/Tarih.htm>, 28.05.2019.

⁷⁸ Nevis, Commager, **a.g.e.**, s. 115.

Pul Yasası tartışmaları unutulmadan, kolonilerden daha fazla vergi toplamaya çalışan İngiltere bu sefer kolonicilerin iç ticaretine karışmadan yalnızca ithal ettiği mallardan vergi alınmasını 1767 yılında yasalaştırdı. Hem kolonilerden tepki gelmesini önlemek hem de vergi kaynağı yaratmak için yumuşak bir yasa çıkartıldı. Ancak koloniler buna da karşı çıktılar. Avukat John Dickinson Bir Pennsylvania Çiftçisinin Mektupları (*Letters From A Farmer In Pennsylvania-1768*) adlı kitabında İngiltere Parlamentosu'nun yalnızca İngiltere Krallığı için vergi koyabileceğini, kolonilerin iç veya dış fark etmez hiçbir ticaretine vergi koyamayacağını iddia etti. Bu iddia da temsil tartışmasına dayanıyordu.⁷⁹ Bunun üzerine Massachussetts kolonisinde tekrar ithalat yapmama kararı alınarak bir dizi boykot öngörüldü. Boston'da ise yoğun protesto gösterileri başladı. Vergi tahsili için gelen gümrük memurlarının vergi toplamalarına engel olunması üzerine İngiltere Boston'a asker gönderdi. 5 Mart 1770'te halktan birisinin İngiltere askerlerine kartopu atması üzerine başlayan protestolarda askerlerin halka ateş etmesiyle beş sivil hayatını kaybetti. Bu olay Boston Kıyımı (*Boston Massacre*) olarak adlandırılmaktadır. Beş kolonicinin ölümü üzerine koloni muhalefeti daha da kitleselleşerek arttı. Bunun üzerine İngiltere Parlamentosu kararından dönüş yaparak çay hariç tüm mallardan alınan vergiyi iptal etti. Böylece durumu ciddi kazanım olarak gören koloniciler İngiltere karşıtı muhalefeti hafiflettiler.⁸⁰

Ancak küçük bir grup, az ya da çok, eğer vergi ödenirse, bunun İngiltere Parlamentosu'nun koloni üzerinde yönetim hakkı olduğunun kabulü anlamına geldiğini iddia ederek muhalefete devam etti. Eğer İngiltere Parlamentosu koloniler üzerinde yönetim hakkına sahipse bunu ileride istediği gibi kullanabilecekti. Bu grubun en etkili lideri Samuel Adams'tı. Adams koloni halkının toplumsal ve siyasi anlamda hiçbir üstü olmadığını, kendi kendine yetebilen bağımsız bir toplum olduğu görüşüyle kolonilerin bağımsızlığını savunuyordu.⁸¹

1772'de İngiltere Parlamentosu'nun kolonilerdeki yargıçların maaşlarının gümrük gelirlerinden karşılanması kararına Adams, bu durumda yargıçların meclise değil

---

⁷⁹ Nevis, Commager, **a.g.e.**, s. 106-107.

⁸⁰ Bernhard Knollenberg, **Growth of the American Revolution, 1766–1775**, Free Press, New York, 1975, s. 77.

⁸¹ Nevis, Commager, **a.g.e.**, s. 109-111.

İngiltere Parlamentosu'na bağılı olacaklarından hareketle itiraz etti. Bunun üzerine diğer kolonilerle görüşerek görüşlerini istendi ve tüm koloniler bu duruma karşı çıktılar. Tüm koloniler komite kurarak ortak çalışmaya başladılar. Ancak yine de bu durum tek başına halkı harekete geçirebilecek bir durum değildi.⁸²

2.3 Boston Çay Partisi (Boston Tea Party)

1773 yılına gelindiğinde Townshend Yasaları'ndan sadece çay üzerindeki vergi iptal edilmemişti. Çay üzerinde ağır vergi olması nedeniyle kolonilerde tüketilen çoğu çay kaçak yollarla gelen yabancı çaylardı. Böylece bu durum kaçakçılık endüstrisini oluşturmuş oldu. İngiltere'nin çay ithalatı yapamayarak vergi toplayamaması üzerine bu durumdan yararlanmak isteyen Doğu Hindistan Şirketi, düzenli vergi toplamayı vaat ederek, toptancıyı aradan çıkartıp tüm dağıtımını kendisinin yapacağı şekilde İngiltere Hükümetinden tekel olma izni aldı. Bu sayede fiyatları oldukça düşürerek kaçak çay satışını da karsız bir iş koluna çevirdi. Bunun üzerine hem toptancılar hem de kaçak çay satışıyla ilgilenen tüccarlar bu duruma tepki göstererek muhalif gruba katıldı.⁸³

Kalabalıklaşan ve güç kazanan muhalif grup tarafından tüm kolonilerde, gelen çaylar ya geri gönderildi ya da satışı engellendi. Ancak Boston'da satıcılar Krallık valisinin de desteğiyle muhalif kolonicileri engelleyerek çayları indirip dağıtmaya hazırlandı. Bu durumda indirilen çayın koloniciler tarafından mecburen alınacağını düşünen Samuel Adams'ın başında olduğu grup bu durumu engellemek istedi. 16 Aralık 1773 gecesi Kızılderili kıyafetleri giyen grup gizlice gemiye çıkıp tüm çayı denize döktüler. İngiltere Hükümeti, iktidarını sarsan bu eylem neticesinde Boston Çay Partisi'ni vahşet olarak tanımlayıp bu konuda yasal önlem almaya karar verdiler.⁸⁴

2.4 Çekilmez Yasalar (The Intolerable Acts)

---

⁸² (Çevrimiçi), <http://www.usemb-ankara.org.tr/ABDAnaHatlar/Tarih.htm>, 28.05.2019.

⁸³ Nevis, Commager, **a.g.e.**, s. 109-110.

⁸⁴ **A.g.e.**, s. 110.

Boston Çay Partisi olayından sonra İngiltere Hükümeti, Massachusetts kolonisini yıldırıp yola getirmek maksadıyla, koloniciler tarafından Çekilmez Yasalar olarak adlandırılan, önlemler alınmaya başladı. İlk olarak Boston Limanı, denize atılan çayın bedeli ödenene kadar İngiltere tarafından kapatıldı.⁸⁵ Bu durum Boston kentinde ihracatın durmasına ve bunun neticesinde ekonomik yıkıma yol açtı. Bununla birlikte, kolonilerin öz yönetimi sınırlandırıldı ve zaten sınırlı olarak karar alabilen meclisin valinin izni olmaksızın meclis toplanması yasaklandı. İngiliz askerlerine gerektiğinde halkın kendi evi de dahil barınak sağlama zorunluluğu getirildi. Bu durum da suiistimale neden olacağı düşüncesiyle halk tarafından tepkiyle karşılandı. Zaten tüm bu önlemler Massachusetts kolonisini yıldırarak yerine, diğer kolonilerin Massachusetts kolonisine yardım etmesine yol açarak koloniler arasındaki bağı güçlendirdi. Bu bağ, sonraki süreçte bağımsızlığın kazanılmasında önem taşımaktadır. Bunun üzerine koloniciler, “kolonilerin üzücü durumuna ilişkin danışmalarda bulunmak için” Birinci Kıtasal Kongre’yi (*First Continental Congress*) 1774 yılında topladılar. Kongre’de Çekilmez Yasalara uyulmaması gerektiği kararlilikla vurgulandı. Kolonicilerin yaşama, özgürlük ve mülkiyet hakları temel alınarak İngiltere’ye karşı ticaret boykotlarının yenilenmesi, gümrük girişlerini denetleyecek komitelerin kurulması ve buna aykırı davranan tüccarların ifşa edilerek mallarına el konulacağı karara bağlandı.⁸⁶

Bu kongreden sonra bağımsızlık yanlıları askeri malzeme toplayarak askeri birlikler kurmaya başlamıştı. Kolonide yaşayan azımsanmayacak sayıda insan, İngiltere Krallığı’yla görüşülüp uzlaşılması gerektiğini, ılıman politikalar yürütülmesi gerektiğini savunuyordu. Ancak Krallık tam tersi, savaşın verilmesi gerektiğini düşünerek şöyle dedi: “Zarlar atıldı, koloniler ya baş eğer ya zafer kazanır!”⁸⁷

2.5 Bağımsızlık Savaşı

---

⁸⁵ A.g.e., s. 110.

⁸⁶G. Unger Harlow, **American Tempest: How the Boston Tea Party Sparked a Revolution**, Da Capo Press, Massachusetts, 2011, s. 188–93

⁸⁷ (Çevrimiçi), <http://www.usemb-ankara.org.tr/ABDAnaHatlar/Tarih.htm>, 28.05.2019.

Kolonilerin bağımsızlığına giden süreci temel olarak iktisadi kaygılardan ortaya çıkmıştı. İngiltere Krallığı'nın çıkardığı ağır vergi içeren yasalar, koloni yerleşimcilerinin kafasına bağımsızlık fikrini sokmuştu. Özellikle 1760 sonrası konulan *Sugar Act* (Şeker Yasası), *Molasses Act* (Melas Yasası), *Navigation Acts* (Deniz Yasaları) ve *Stamp Act* (Pul Yasası) gibi yasalar yıllarca *self-government* (öz yönetim) ilkesini geliştiren ve uygulayan kolonilerde temsil sorusunu doğurmuştu. Bizi kim temsil ediyor, bize kim vergilendirme yapabilir? Bu nedenle dönemin en önemli sloganı da daha sonra ilke haline dönüşecek olan “*No taxation without representation!*” (Temsil yoksa vergi yok!) oldu.⁸⁸

İngiltere Krallığı'nın kolonilerin bu talebine umursamaz ve hatta Nisan 1775'te Lexington'da askeri müdahaleyle çözmeye yönelik davranışları nedeniyle kolonilerle İngilizler karşı karşıya geldi. Çatışmalar Haziran 1775'te ise Boston'da İngilizlerin Amerikan gönüllülerine karşı büyük kayıplar verdiği muhabereyle devam etti.⁸⁹ Thomas Paine'in 1776 yılı Ocak ayında yayınladığı *Common Sense* (Sağduyu) isimli, İngiltere'den ayrılmayı ve bağımsızlığı savunan, monarşiyi eleştiren broşürü altı ay içerisinde yüz bin kişi tarafından satın alınmış ve bağımsızlık konusunda halk üzerinde oldukça etkili olmuştu. Artık halk da İngiltere ile ilişkilerin kesilip atılması gerektiğine inanıyordu.⁹⁰ Kolonilerin bu noktaya kadar bağımsızlığın kendileri açısından zorunlu olduğunu, haklı gerekçelere dayandıklarını söylüyorlardı.⁹¹ 11 Haziran 1776'da toplanan Kıtasal Kongre, bir yıldan fazladır süren savaş esnasında İngiltere Kralı'nın tutumu nedeniyle uzlaşma yanlılarının da bağımsızlık seçeneğine mecbur kalmasıyla, Kıtasal Kongre'deki temsilcilerden Thomas Jefferson, John Adams, Benjamin Franklin, Robert R. Livingston ve Roger Sherman'dan oluşan komiteye bağımsızlık bildirgesini yazması kararına vardı.⁹²

---

⁸⁸ “Temsil yoksa vergi yok!”, bkz: Daniel A. Smith, *Tax Crusaders and the Politics of Direct Democracy*, Routledge, London, 1998, 21-23.

⁸⁹ Rene Demond, *Abd Tarihi*, Dost Yayınları, 2. Baskı, Ankara, 2018, s. 27-28.

⁹⁰ Davidson, *a.g.e.*, s. 118-119.

⁹¹ Nevis, *Commager*, *a.g.e.*, s. 121.

⁹² Pauline Maier, *American Scripture: Making the Declaration of Independence*, Knopf, New York, 1997, s. 104. Virginia Haklar Bildirgesi ve Virginia Anayasası bu çalışmanın devamında incelenecektir.

Jefferson tarafından kısa sürede hazırlanan bildirme, üzerinde yapılan değişikliklerle günümüzde Bağımsızlık Günü olarak kutlanan 4 Temmuz 1776'da yürürlüğe girdi.⁹³

1777 yılına gelindiğinde çarpışmalar başlamıştı. İngiliz orduları, George Washington önderliğindeki koloni ordularından toplamda sayıca oldukça fazla olmalarına rağmen bölük bölük ayrı konumdaydılar. İngiltere'nin yanlış planlaması yüzünden de bu ayrı yerlerde bulunan ordular birleştirilmedi. Bu nedenle tüm karşılaşmalar Koloni ordularının bütünüyle, ayrı konumlarda bulunan bölünmüş İngiliz askerleri arasında gerçekleşti. Bu savaşları kazanan koloni ordusuna halktan destek ve katılımı hızla artmaya başlayınca, koloni ordusunun sayısı oldukça yüksek sayılara ulaştı. Bu süreçte Fransızlar ile de anlaşan koloniciler savaşta üstünlüğü ele geçirmişlerdi.⁹⁴

Bunun üzerine taktik değiştiren İngilizler güçsüz konumda bulunan en güneydeki Georgia eyaletine saldırmaya başladı. İngilizlerin buradaki savaşları kazanmaya başlamasına rağmen Fransızların askeri destek verdiği George Washington komutasındaki orduyla koloniler, İngilizlere öldürücü darbeyi vurdu. İngilizler teslim olurken İngiltere Kralı bir süre yenilgiyi kabul etmek istemese de nihayetinde 1783'te savaşa son veren Paris Anlaşması imzaladı.⁹⁵

Böylece bağımsızlıklarını kazanan koloniler için resmi olarak egemenlik tartışması da bir taraftan başlamıştı. Egemenliğin nasıl kurulacağı, egemenin sınırlarının ne olacağı konuları kolonilerin ana gündemi haline geliyordu.

---

⁹³ George Billias, **American Constitutionalism Heard Round the World: 1776–1989**, NYU Press, New York, 2011, s. 17.

⁹⁴ Nevis, Commager, **a.g.e.**, s. 126-127.

⁹⁵ **A.g.e.**, s. 127-128.

İKİNCİ BÖLÜM

AMERİKAN ANAYASASI'NIN YARATILMASI

1. 17. VE 18. YÜZYIL'DA AVRUPA'DAKİ GELİŞMELERİN AMERİKAN ANAYASASI'NIN OLUŞMASINA ETKİSİ

17. ve 18. yüzyıl Avrupası, politik ve ekonomik sarsıntılar altındaki bir devrimler çağıydı. Ondandan önceki iki yüzyılda Rönesans ve Reform hareketleri zirveye ulaşmış, aklın ve sekülerizmin hakimiyeti Avrupa'ya yayılmıştı.⁹⁶ Mekanik bilimi ve buna bağlı olarak makinelerin gelişimi, pusula, fizik ve astronomi alanında gelişmelere yol açmıştı. Bu gelişmelerin bağrında yepyeni bir sınıf güçleniyordu.

Coğrafi keşifler ve bilimsel atılımlarla birlikte Pazar da genişlemiş, Pazar ihtiyacını karşılamak isteyen hırslı üreticiler, “esnaf” üretimini çok fazla aşan üretime girişiyordu. Manifaktürlerdeki (el yapımı üretim) gelişim öyle artmıştı ki bütün iktisadi sistem buna göre düzenlenmiş, Kral fermanlarıyla ticaret şirketleri kurulmuştu.

---

⁹⁶ Mehmet Ali Ağaoğulları, Levent Köker, **Tanrı Devletinden Kral-Devlete**, İmge Kitabevi, Ankara, 6. Bası, 2013, s. 150.

Zenginlik köyden şehirlere doğru akarken, köylülerde şehirlere hatta uzakta yeni keşfedilmiş kıtadaki sahipsiz topraklardan faydalanmak üzere yeni kolonistler olarak Amerika'ya akın ediyordu. Böylece yeni bir dünya ortaya çıkıyor, feodalizm yerini kapitalizme bırakıyordu.⁹⁷

Merkezi sağlam krallıkların kurulmasıyla feodalite zaten zayıflamış, denizaşırı ticaretle birlikte kıtalararası alışveriş yapma olanağı da kentlileri güçlendiriyordu. Toprağın sınırlı olması ve bu nedenle topraktan gelen zenginliğin de sınırlı olması nedeniyle denizaşırı ve dolayısıyla sınırsız görünen ticaretin feodal üretim biçimlerinden daha fazla önem kazanması sonucu doğmuştu. Böylece tacir burjuvalar (kent soylu anlamından türemiştir), bir sınıf haline gelerek iktisadi açıdan zenginleşmeye başladı.⁹⁸ Deniz aşırı ticaretin hacmi de büyüktü. Bu nedenle üretim de endüstrileşmeye başladı. Tacirler büyük siparişleri karşılamak amacıyla büyük imalathaneler kurarak artık feodal tarımın önemini yitirmesiyle köyden kente göç etmek zorunda kalmış köylü aileleri ile büyük imalathanelerin ürettiği ucuz mallarla yarışamayıp yoksullaşan zanaatçıları buralara toplayıp ücret karşılığı çalıştırmaya başlamıştı. Böylece köylüler ve zanaatçılar da işçileşmişlerdi.⁹⁹

Bu dönemde ayrıca bilimde yaşanan gelişmeler, Galilei'nin ortaya koydukları aynı zamanda Kilise'nin gücüne ve etki alanına ket vurmuş olması ilahi iktidarın seküler iktidar karşısında da zayıflamasına neden olmuştu. O dönemde akademide hakim anlayış olan -Kilise'nin de sahiplendiği-, dünyanın evrenin merkezinde olduğunu iddia eden Aristotelesçi fizik anlayışı yanlışlanıyor, böylece akıl ve mantığın pür ifadesi kendine yer buluyordu.

Kentlerdeki ilk isyanlar 15. ve 16. yüzyılda Kilise'ye karşı başlamıştı. Çünkü yoksul köylünün ve halkın gözünde en başta Lordların, soyluların sömürsünden daha çok kurumsal olarak Kilise'nin sömürüsü göze batıyor, daha sert ve acımasız olduğu düşünülüyordu.¹⁰⁰ Almanya'da Thomas Müntzer ve Martin Luther öncülüğünde başlayan köylü ayaklanması Kilise'ye karşı başlamış, daha sonra soyluları da karşısına

---

⁹⁷ Daha ayrıntılı bkz: Leo Huberman, **Feodal Toplumdan Yirminci Yüzyıla**, Çev. Murat Belge, İletişim Yayınları, 19. Bası, 2019, s. 113-150.

⁹⁸ Alaeddin Şenel, **a.g.e.**, s. 303.

⁹⁹ **A.g.e.**, s. 304-305.

¹⁰⁰ Huberman, **a.g.e.** s. 60.

olarak devam emiştir. Aslında buradaki temel çatışma da Kilise'ye karşı gerçek dinin savaşı değil, yoksulların sömürülmeye karşı savaşıydı. Bu savaş bir tür sınıfsal ittifaka doğru da gidecekti. Çünkü burjuvazi ile yoksullardan, serflerden, mülksüzlerden oluşan tabakanın düşmanı ortaklı.¹⁰¹ Böylece iktisadi baskı ile bu özgürlük talepleri önünde durulamaz şekilde güçleniyordu.¹⁰²

Kiliseye ve feodal ilişkilere karşı gerçekleşen bu hareketler bir yandan burjuvazinin işine yarıyor, diğer yandan hoşuna gitmeyecek sonuçlar doğuruyordu. Ekonomik olarak güçlenen burjuvazi feodal ilişkilerin zayıflamasıyla siyasal güç de elde etmişti fakat merkezi krallıkların kurulmasıyla yetkisi daha da güçlü olan egemenle karşı karşıya gelmişlerdi.¹⁰³ Mutlak monarşinin tek elinde toplanan iktidar hem büyüyen gelişen burjuva ekonomisinin önünde hem de yoksullaşmış köylüler ile halkın önünde bir engel olarak görülüyordu. Bu nedenle gündeme anayasalcı bir düşünce olarak iktidarın siyasal olarak sınırlandırılması geliyordu.¹⁰⁴

Aydınlanma'nın en önemli etkilerinden biri, dinsel baskının ortadan kalkarak, özgür düşüncenin, eşitliğin ve aklın egemenliğinin yükselişi olmuştur. Bununla beraber bireyci ve rasyonel birey olgusu ortaya çıkmıştır.¹⁰⁵ Kapitalizmin yükselişi ile ekonomik ve sosyal değişimler devam etmiş, sermaye birikimleri, köyden kente göç, köylülerin, serflerin işçileşmesi, feodalizmde önemli olan büyük ailenin çözülüşü, özel mülkiyetin önem kazanması sonuçları bireyciliğin yükselmesi sonucunu doğmuştur.¹⁰⁶

Kapitalizm yükselirken bireyin ortaya çıkışı ile beraber egemenin arasındaki çatışmalar bütün monarşilerde sorun yaratıyordu. Fakat İngiltere'de feodal hiyerarşinin erken dağıtılmasıyla beraber (1688 Devrimi), bu hiyerarşi biçiminin kendini kapitalizmle uyumlu hale getirmesi daha kolay olmuştu. Köylülerin işçileşmesi ile beraber işçinin patronuyla yaptığı sözleşmedeki gibi, efendi-hizmetkar

---

¹⁰¹ Hakyemez, **a.g.e.**, s. 18.

¹⁰² Huberman, **a.g.e.** s. 60.

¹⁰³ Mümtaz Soysal, **Anayasaya Giriş**, İmge Kitabevi, Ankara, 3. Bası, 2011, s. 39.

¹⁰⁴ Şenel, **a.g.e.**, s. 309-310.

¹⁰⁵ Toktamış Ateş, **Demokrasi: Kavram, Tarihi Süreç, İlkeler**, Ateş Yay., İstanbul, 1994, s. 63.

¹⁰⁶ Mehmet Selik, **İktisadi Doktrinler Tarihi**, Efil Yayınevi, İstanbul, 2015, s. 100-110.

ilişkisi, bireysel-sözleşmeci bir biçim almıştı. Hobbes, Locke gibi filozoflar esasında efendi-hizmetkar ilişkisinin dahi sözleşmesel bir kökeni olduğunu iddia ediyordu.¹⁰⁷

Sözleşmecilik tartışmalarının etkisi altında yaşamış olan bireyler, İngiltere'den Amerika kıtasına göçmüştü. Dahası yeni kıtanın, geniş toprak sahalarında yaşamaları, anavatanın otoritesinden uzak olmaları gibi kendine özgün koşulları da vardı. Bu da oradaki bireyleri faydacı ve kendi idrakine başvuran bireyler haline getirmişti. Kendi idrakini temel alan bireycilik bir yandan otorite kabul etmekte güçlük çekerken, diğer yandan öteki bireyleri de eşit olarak görme eğilimindeydi.¹⁰⁸ Amerikalılara İngiltere'deki bireycilikten öte özgün bir karakter sunan etkenler de, bağımsızlığa giden ve anayasa yazımına neden olan sürecin nedenleri arasında sayılabilir.

2. AMERİKAN ANAYASASI'NA ETKİ EDEN METİNLER

2.1 Mayflower Compact (Mayflower Kompaktı)

İngiltere'de krallığın dini baskısından kaçan Püritenler, yeni kıtada dini özgürlüğü esas alan adil ve eşit yasalar yaratmak amacıyla bu sözleşmeyi hazırladılar:¹⁰⁹

“Tanrının adıyla, Amen;

Biz, aşağıda imzası bulunanlar, inancımızın koruyucusu, İngiltere, Fransa ve İrlandanın sevilen kralı Lord James'e sadık olanlar, Tanrının lütfuyla,

Tanrı'nın zaferi ve Hristiyan inancının ilerlemesi ile kralımızın ve ülkemizin onuru için ant içerek, Virginia'nın kuzeyindeki ilk koloniyi kurma amacını üstlenerek, bu amacımızı tek başımıza ya da karşılıklı olarak Tanrı'nın huzurunda yerine getirmeyi; dirlik ve düzenimiz için ve yukarıda bahsedilen amaçların yerine getirilmesi için sivil bir örgüt çatısı altında bir araya gelmeyi;

¹⁰⁷ Ellen Meiksins Wood, Çev. Oya Köymen, **Kapitalizmin Arkaik Kültürü**, Yordam Kitap, 2007, İstanbul, s. 178-180.

¹⁰⁸ Alexis de Tocqueville, Çev. Seçkin Sertdemir Özdemir, **Amerika'da Demokrasi**, İletişim Yay., İstanbul, 2016, s. 443-447.

¹⁰⁹ Nathaniel Philbrick, **Mayflower: A Story of Courage: Community and War**, Penguin Book, New York, s. 61.

adil ve eşit kanunları, emirleri ve yasaları kolonin genel çıkarına uygun olacak bir şekilde çıkarmayı bütün alçakgönüllülük ve itaatimizle vaad ediyoruz.”¹¹⁰

Sözleşmede halk anlayışını ‘sivil bir örgüt’ çerçevesinden çizmişlerdir. Bu sivil örgütün yönetimi ise yine sivil örgüt tarafından sağlanacaktır. Her ne kadar İngiltere Krallığı’na bağlılık içerse de adil ve eşit yasaların yaratımı bu sivil örgüte bırakılmıştır. Dönemin feodal yapısı özelinde düşünüldüğü zaman, otoritesini mutlak bir güç olarak alan krallıklardan ayrılan bir yönetim anlayışı öngörülmüştür. Buna göre halkın, örgütlü halk tarafından yönetilmesi fikriyle demokratik bir model öngörülmüştür denilebilir.¹¹¹

Bu sözleşmeyi, sözleşme kurulduğu anda gemide bulunan ve koloninin ilk yerleşimcisi olan kimselerden oy hakkına sahip olan (özgür ve yetişkin erkekler) herkes imzalamıştır. Bu açıdan kurulan toplumun oy hakkına sahip tüm üyelerinin tarafı olduğu bir sözleşme olarak geniş perspektifte imzalanmış bir toplum sözleşmesidir.¹¹²

Bu metin ileride kurulacak olan Rhode Island ile Connecticut kolonilerinin laik bir yönetim anlayışı sergilemelerini ve Amerikan Anayasa’sına da bu şekilde aktarılması açısından önemli bir belgedir.¹¹³

2.2 Fundamental Orders Of Connecticut (Connecticut Temel Yasaları)

Mayflower Compact’ın imzalandığı Massachusetts’teki yönetimden ve ekonomik sıkıntılardan bunalan bir grup Connecticut kolonisini kurdu. Benzer kaygılarla Connecticut Temel Yasaları’nı kaleme aldılar.¹¹⁴

Connecticut Temel Yasaları, yeni kıtada iktidarı açık olarak sınırlayan ilk metindir. Kolonistlerin temel kaygısı, birlikte barış ve huzur dolu bir yaşam inşa etmektir. Bu

---

¹¹⁰ David Brooks (Ed.), **From Magna Carta to the Constitution (Documents in the Struggle for Liberty)**, Fox and Wilkies, New York, 1993, s. 17.

¹¹¹ **A.g.e.**, s 22-26.

¹¹² **A.g.e.**, s. 18.

¹¹³ Philbrick, **a.g.e.**, s. 61.

¹¹⁴ Nevis, Commager, **a.g.e.**, s. 36.

yasalarda halkın tüm yönetim organını kendisinin seçeceği ve bunu gizli oy ile yapılacağı hüküm altına alınmıştı. Bu konu daha sonra Amerikan Anayasası'na da taşınacaktı.¹¹⁵

Ancak yine de metinde, yapılacak yasaların İngiltere'deki yasalara aykırı olamayacağı şeklinde belirsiz bir sınırlama konulmuştu. Kolonilerin gelişim sürecinde görüldüğü üzere koloniler, ilk yıllarında güçsüz olmaları ve zor yaşam koşulları altında yaşamaları nedeniyle İngiltere ile ters düşmemek için yoğun bir çaba sarf etmişlerdi.¹¹⁶

2.3 Virginia Haklar Bildirgesi (Virginia Declaration of Rights)

Kolonilerle İngiltere Krallığı arasındaki bağımsızlık savaşı sürerken hazırlanan Virginia Haklar Bildirgesi, geniş perspektifte birçok konuya değinen bir belgedir. İnsan hakları konusundaki temel kaynaklardan biri olan Virginia Haklar Bildirgesi, koloniler kim tarafından yönetilirse yönetilsin, koloni halkının, sırf insan olduğu için doğuştan belli haklara sahip olduğunu ve bu hakların yok sayılamayacağını garanti altına almıştır. Bu nedenle doğal hukuk anlayışını yansıttığı görülüyor.¹¹⁷ Kolonilerdeki diğer yasa çalışmaları gibi sadece temsil ve yönetim üzerine hükümlerden değil ayrıca bireysel hakları koruyan hükümlere de yer verilmiştir. Örneğin, basın özgürlüğüne ilk defa yer verilen belge niteliğindedir.¹¹⁸

Öte yandan Bildirge'nin 2. Maddesinde iktidarın halka ait olduğu ve halktan kaynaklandığı açıkça belirtilmiştir.¹¹⁹ Bildirgenin bu tarifine göre egemenliğin sahibi olan halk, egemenliğini temsilcileri aracılığıyla kullanır. Yani aslında bu egemenliği hükümete 6. Maddede düzenlenen serbest seçimler aracılığıyla devreder. Böylece bu

---

¹¹⁵ Donald S. Lutz, Stephen L. Schechter, Richard B. Bernstein, **Roots Of The Republic: American Founding Documents Interpreted**, Madison House, New York, 1990, s. 28. Ayrıca bkz: (Çevrimiçi) <https://portal.ct.gov/About>, 05.07.2019.

¹¹⁶ Nevis, Commager, **a.g.e.**, s. 36-37.

¹¹⁷ Mehmet Semih Gemalmaz, **Devlet, Birey ve Özgürlük**, Legal Yay., 3. Bası, İstanbul, 2015, s. 258.

¹¹⁸ Friedrich August von Hayek, **Constitution of Liberty**, The University of Chicago Press, 2011, s. 179-182.

¹¹⁹ "Madde-2 Bütün erk halkta toplanır ve dolayısıyla halktan kaynaklanır; kamu görevlileri, halkın temsilcileri ve hizmetkarıdırlar ve her zaman halka karşı sorumludurlar." Bkz: Gemalmaz, **a.g.e.**, s. 258.

tarifi, İngiltere’de var olan egemenliğin mutlak sahibi olan monarktan net bir şekilde alınıp halka verilmesiyle anayasalcılık bağlamında önemli bir gelişme olarak sayabiliriz.

Bildirge kaynağını John Locke’un yaşam-özgürlük-mülkiyet üçgeninde hazırlanmış ve John Locke’un iktidara karşı isyan hakkını da kapsamıştır. Bunun yanı sıra bildirge hükümetlerin sahip olması gereken etik ilkelerini de belirterek bu alanda öncül olmuştur.¹²⁰

Tüm bu kapsamda değerlendirildiğinde, Bildirge ile koloni halkına insan olmakla beraber verilen ve hiçbir koşulda sınırlandırılmayan haklar tanınmış, iktidarı sınırlayarak toplumu güvence altına alınmıştır.¹²¹ Her ne kadar bu haklardan yararlanacak insanları kolonideki özgür insanlar olarak dar yorumlansa da insan haklarını anayasalcı bir çerçevede bu denli geniş koruyan bir metin olması sebebiyle daha sonraki insan hakları yasalaşma hareketlerine de ilham vermiştir. Sonraki yıllarda hazırlanan Birleşik Devletler Bağımsızlık Bildirgesi ve Haklar Bildirgesinin kaynak metni olmuştur.¹²²

2.4 Bağımsızlık Bildirgesi

11 Haziran 1776’da Thomas Jefferson, John Adams, Benjamin Franklin, Robert R. Livingston ve Roger Sherman’dan oluşan komite tarafından yazılan bu bildirden kısa bir süre sonra 13 koloni bağımsız birer devlet olarak kendilerini ilan ederek ortak bir konfederasyon haline geldiler. Anayasa ile beraber ise birlik bir federasyona dönüştü.¹²³

---

¹²⁰ Jethro Lieberman, **The Enduring Constitution: A Bicentennial Perspective**, West Publishing Co., Minnesota, 1978, s. 28.

¹²¹ Bildirge’nin 5. Maddesinde yargı erkinin diğer erklerden tamamen ayrı olması gerektiği düzenlenmiş böylece kuvvetler ayrılığına yönelik ilk yazılı girişimlerden biri yapılmıştır denebilir. Ayrıca 4. Ve 6. Maddelerde parlamentonun yetkileri açıkça güçlü bir şekilde düzenlenirken milletvekilliği de dahil kamu görevlerinin miras yoluyla geçmesi önlenerek monarşi benzeri uygulamaların oluşması engellenmeye çalışılmıştır.

¹²² Hayek, **a.g.e.**, 193.

¹²³ 15 Kasım 1777 tarihinde konfederasyon olarak birleşen koloni devletleri, aralarındaki ilişkiyi düzenlemek amacıyla Konfederasyon Maddeleri imzalamıştır. Bkz: Muvaffak Akbay, “*Amerika*

Kıtasal Kongre içerisinde bağımsızlık bildirgesini yazmak üzere kurulmuş komite kendi içinde Thomas Jefferson'un taslak metni yazmasına ve onun üzerinden hazırlanarak Bağımsızlık Bildirgesinin oluşturulmasını kararlaştırdı. Jefferson önüne iki kaynak aldı: Virginia Haklar Bildirgesi ve bu bildirge neticesinde oluşturulmuş Virginia Anayasa Taslağı.¹²⁴

Virgina Haklar Bildirgesi insan hakları özelinde dönemin en değerli belgelerinden biridir. Jefferson da bağımsızlık bildirgesini bu çerçeveden yazmak istemiş ve temel hak ve özgürlükleri ön plana çıkartmıştır. Ancak bunu değerlendirirken kolonilerin tüm gelişimi de dikkate alınmalıdır. 170 yıllık koloni tarihinin bağımsızlığa giden sürecini özetlemek gerekirse; kolonistler, kurucu devlet olan İngiltere'den oldukça uzakta, yeni bir kıtada yeni bir toplum yaratmaya çalışırken üstlerinde sürekli kurucu devletin baskısını hissetmiştir. Ancak, kolonilerin kurucu devletten uzakta olmaları, otoritenin olmadığı geniş arazilerde bulunmaları, özgürlük konusunda hassasiyetlerini geliştirmiş, koloniler nezdinde temsil tartışmaları yaratmış ve kurucu devletle organik bir bağ kuramamalarını neden olmuştur. Temel bağları vergi alma üzerine olduğu için de kolonistlerin ortak hissettikleri duygunun sömürülme hissi olduğu aşıkardır. Bu nedenle, Jefferson, bağımsızlık bildirgesini hazırlarken, gerçek bir bağımsızlığa olan yoğun ihtiyacın etkisi yadsınmamalıdır. Fakat buna rağmen iktidara yönelik tepkinin sonucu, temel hak ve özgürlükleri esas alarak, iktidarı sınırlamayı da amaç edinmiştir.¹²⁵ Thomas Jefferson metni yazarken bu konuya ilişkin temel ilkesini şöyle açıklamıştı:

“Biz, açıkça şu görüşteyiz; bütün insanlar eşit yaratılmışlardır ve onlara Tanrı tarafından doğumlarıyla birlikte vazgeçilemez bazı haklar vermiştir. Bu haklar yaşam, özgürlük ve mülkiyet haklarını kapsayacak şekildedir. İnsan, bu haklarını korumak için toplum sözleşmesiyle meşru hükümetler kurmuşlardır. Bu hükümet hangi şekilde olursa olsun, bu hakları ihlal edecek olursa, bu hükümeti değiştirmek, yıkmak veya

---

Birleşik Devletleri Anayasa Metinleri”, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Sayı: 1, Cilt: 7, Ankara, s. 449-458.

¹²⁴ Dumas Malone, *Jefferson the Virginian*, Little Brown, Boston, 1948, s. 125-126.

¹²⁵ Nevis, Commager, *a.g.e.*, s. 121-123.

aynı amaç doğrultusunda, aynı ilkeler üzerine kurulan yeni bir hükümet kurmak o halkın hakkıdır.”¹²⁶

2.5 Pennsylvania Anayasası

Bağımsızlık Bildirgesi’nden önce de koloniler, İngiltere ile yaşadıkları anlaşmazlıktan dolayı bağımsız hükümetler kurma arzunu taşıyorlardı. Bunun için de kendilerine özgü anayasa çalışmaları yaparak uygulamada bağımsız birer devlet gibi davranıyorlardı. Bu metinlerin genelinde her ne kadar cumhuriyetçi fikirler olsa da geleneksel yönetim yapılarını da koruyorlardı.¹²⁷ Fakat daha çok haklar bildirgesi niteliği taşıyan bu koloni anayasaları arasında 1776’da kabul edilen Pennsylvania Anayasası, bir anayasa dokusuna en yakın metin olma özelliğini taşıyordu.¹²⁸

Anayasa’nın haklara ilişkin ilk bölümünde bütün insanların doğuştan devredilmez eşit haklara sahip olarak, özgür olduklarını belirten Pennsylvania Anayasası aynı zamanda egemenliğin halktan kaynaklandığını vurguluyordu. Aynı zamanda koloninin yönetim teşkilatını belirleyen ikinci bölümünde ise yasama erkinin nasıl oluşturulacağına, kimin oy kullanabileceğine ilişkin ayrıntılı düzenlemeler mevcuttu.¹²⁹ Bu bölümde ayrıca bir kuvvetler ayrılığına ilişkin hükümler de mevcuttu. Yasama dışında, yürütme erkinin nasıl kurulacağı ve işleyeceği, yargılamaların bağımsız hakimler tarafından yapılacağı düzenlenmişti.¹³⁰

2.6 John Peter Zenger Kararı

1733 yılında koloniye vali olarak atanan William Cosby, koloni meclisiyle özellikle maaş konusu olmak üzere birçok konuda uyuşmazlık yaşamıştır. Bunların sonucunda

---

¹²⁶ Billias, **a.g.e.**, s. 17.

¹²⁷ William C. Morey, “*The First State Constitutions*”, **The Annals of the American Academy of Political and Social Science**, Vol. 4, Sep., 1893, s. 218-219. (Çevrimiçi): <https://www.jstor.org/stable/pdf/1009012.pdf>, 08.09.2019.

¹²⁸ Gemalmaz, **a.g.e.**, s. 244.

¹²⁹ **A.g.e.**, s. 263-264.

¹³⁰ Anayasanın maddelerini ayrıntılı incelemek için bkz: Yale Law School Goldman Law Library, (Çevrimiçi): https://avalon.law.yale.edu/18th_century/pa08.asp, 10.09.2019.

gazeteci John Peter Zenger çıkardığı dergide, valiyi yolsuzluk yaptığı iddiasıyla sertçe eleştirmiştir. Valiye yönelik iftira suçunu işlediği nedeniyle Zenger tutuklanmış ve yargılanmıştır. Oldukça çetin geçen yargılama sonucunda, basın özgürlüğünün kısıtlanamayacağı, gazetecilerin haber yapma özgürlüklerinin önüne geçilemeyeceği gerekçesiyle beraat etmiştir. Bu karar, basın özgürlüğü konusunda dünyadaki ilk emsal karardır. İfade ve basın özgürlüğünün tanınması bakımından Amerikan Anayasası'na da etki etmiştir.¹³¹

2.7 Thomas Paine ve *Sağduyu*

Thomas Paine'in bağımsızlık konusundaki görüşlerini yazıp bastırıldığı *Sağduyu* isimli bildirgesi, çok geniş yankı uyandırıp, elden ele dolaşarak Amerikan kolonilerinde yaşan halkın bağımsızlık yanlısı olmasını sağlamış ve bu nedenle bağımsızlık savaşını oldukça etkilemişti.¹³² *Sağduyu*'nun ünü yalnızca Amerika'da değil Avrupa'ya da yayılmış kısa sürede Fransızca'ya çevrilerek basılmaya başlanmıştı.¹³³ Fakat hem Paine'in düşünceleri hem de *Sağduyu* bildirisinin içeriği yalnızca bağımsızlığa ilişkin değildi. Açıkça anayasalcı bir düzen istiyordu. Bildiride mutlak bir yönetim sistemi olan İngiltere'nin hükmü altında mutlu bir Amerika yaratamayacakları düşüncesini bağımsızlık fikrinin temeline yerleştiriyor, halkın anayasası ile bir düzen tasarımı sunuyordu.¹³⁴ İnsanlara bağımsızlık düşüncesini aşılarken, Amerikalıların kendi kendilerini yönetmelerinin en doğal hakları olduğunu, kendi anayasalarını yazmanın en doğru seçenek olduğunu savunuyordu.¹³⁵

Paine'in düşünceleri Amerikan Devrimi'nin yapı taşı olan ve Amerikan Anayasası'nın da öncül belgelerinden olan Bağımsızlık Bildirgesi'ne de sirayet etmişti. Bildirinin Paine ile yakın bir ilişkisi olan Thomas Jefferson'la mektuplaşmaları ve ona bu

¹³¹ Jeffery Smith, **Printers and Press Freedom: The Ideology of Early American Journalism**, Oxford University Press, 1990, s. 25.

¹³² Gemalmaz, **a.g.e.**, s. 244.

¹³³ Robert G. Ingersoll, "Thomas Paine", **The North American Review**, Vol. 155, 1892, s. 187. (Çevrimiçi): <http://www.jstor.org/stable/25102425>, 01.10.2019.

¹³⁴ Gemalmaz, **a.g.e.**, s. 145.

¹³⁵ Thomas Paine, **Sağduyu**, Çev. M. Macit Kenanoğlu, Lotus Yayınları, 2. Bası, Antalya, 2016, s. 69.

mektuplarda anayasada ve bildiride açıkça görülen doğal hukuk anlayışını anlatması ve fikir alışverişinde bulunmaları etkinin açık göstergesi olarak sayılabilir.¹³⁶ Ayrıca Paine'in doğal hukuk ve eşitliğe ilişkin görüşlerinin *Kurucu Babalar* (Founding Fathers)¹³⁷ üzerinde dolaylı bir etkisinin olduğu da ileri sürülmektedir.¹³⁸

Paine'in hak anlayışına göre haklar doğuştan gelir ve devredilemez. Ona göre tanrı insanı kendi suretinden yaratmış, her yeni doğan insan ise varlığını ondan almıştır. O halde dünya ilk insan için ne kadar yeni ise, yeni doğan bir insan için de o kadar yenidir. Bu o insanların doğal hakları için de aynıdır.¹³⁹ Dolayısıyla doğal haklar, insanın varlığına mündemiç, insanın varlığının hakkı olarak insana bağlı olan haklardır.¹⁴⁰

Paine hakları, insanın varlığında mevcut haklar ve sonradan edinilen haklar olarak ikiye ayırır. İnsanın varlığında mevcut haklar yukarıda bahsedilen doğal haklardır, sonradan edinilen haklar ise insanın topluma katıldıktan sonra toplumun bir üyesi olarak elde ettiği haklardır. Paine sonradan edinilen hakları medeni haklar olarak tanımlar. Ona göre her medeni hak bir doğal haktan doğmaktadır. Kişi sahip olduğu bir hakkı yerine getirmek ve onu başkalarına tanıtılabilmek için bir medeni erke ihtiyaç duyar. Bu nedenle bireyler, kendi başlarına tanıtamayacağı ve o hakkı kullanamayacağı haklarını toplumun ortak varlığına terk eder. Medeni erk, egemen yani iktidar da bu terkedilmiş hakların toplamından doğar. Bu iktidar hiçbir surette insanın varlığında mevcut haklarına saldırıda bulunamayacaktır.¹⁴¹

Paine medeni erki, egemeni vücuda getirecek şeyin bir anayasa olduğunu belirtiyor. Ona göre anayasa hükümetten ve devletten önce kurulan bir şeydir. Anayasanın gözle

---

¹³⁶ Ayça Küçük, **Thomas Paine Düşüncesinde Sivil Toplum ve Devlet**, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2012, s. 2-3.

¹³⁷ Amerikan Devrimi'nin başından sonuna kadar düşünsel ve fiili önderliğini yürüten John Adams, Benjamin Franklin, Alexander Hamilton, John Jay, Thomas Jefferson, James Madison ve George Washington, devrimden sonra Kurucu Babalar olarak anılmaya başlandı. Ayrıntılı olarak bkz: Richard B. Morris, **Seven Who Shaped Our Destiny: The Founding Fathers as Revolutionaries**, Harper & Row, New York, 1973.

¹³⁸ Küçük, **a.g.e.**, s. 27.

¹³⁹ Thomas Paine, **İnsan Hakları**, Çev. Mehmet Osman Dostel, İletişim Yayınları, 2. Baskı, 2018, İstanbul, s. 73.

¹⁴⁰ Küçük, **a.g.e.**, s. 38.

¹⁴¹ Paine, **İnsan Hakları**, s. 75-76.

görülebilir gerçek bir varlığı olmalıdır. Yani madde madde yazılı bir metin olmalıdır. Anayasada devletin yapısı, organları, bu organların yetki ve görevler ve devletin ödevleri yer almalıdır. Seçimlerin nasıl yapılacağı, yürütmenin yetkileri, yargının işleyişi anayasa ile belirlenmelidir. Paine'e göre mahkemeler de hükümet de anayasa hükümleri ile açıkça bağlıdır.¹⁴²

Paine'in anlayışına göre bir anayasanın yazılı olmasını, kuvvetler ayrılığını barındırmasını, haklar manzumesi içermesini ve devletin nasıl kurulacağını ve işleyeceğini belirlemesi gerekmektedir. Paine'in bu açık ifadelerinden yola çıktığımızda ve Amerikan Anayasası'na baktığımızda aslında Kurucu Babalar'ın Paine'in düşüncelerinden etkilenmesinin dolaylı bir etkilenmeden fazla olduğu sonucunu çıkarabiliriz.

2.8 Federalist Papers

1787'de Anayasa Konvansiyonu toplanıp tartışmaya başladıklarında eyaletlerden temsilci olarak katılan John Jay, Alexander Hamilton ve James Madison New York'ta dört gazetede yayınlanan ve daha sonra diğer eyaletlerin gazetelerinde de basılan toplamda seksen beş adet makale yazdı. Bu makalelerin yazımı ve yayımı 1788 Mayıs'ına kadar sürdü. Federalizmi savunan bu makalelerin amacı hem Anayasa'nın fikri alt yapısını oluşturmak hem de halka bu Anayasa'yı anlatmaktı.¹⁴³ Anayasa'nın onaylanmasından sonra bu makaleler "*Federalist Papers*" veya "*The Federalist*" adlarıyla kitap haline getirildi.

Federalist Papers'ın bir diğer amacı ise birbirinden ayrı kendi iç dinamikleri ve idari şekilleri olan onüç koloninin bir araya gelerek oluşturdukları Kongre tarafından yayımlanan Bağımsızlık Bildirgesi'nden sonra bir arada durmasını sağlamaktı.¹⁴⁴ Aslında bağımsızlık sürecinde bu koloniler artık kendi egemenlikleri olan, ayrı bağımsız birer devlet halindeydi. Bağımsızlık Savaşı'ndan sonra dış dünyaya karşı bir arada durmalarının hepsi için faydalı olacağı, Kongre'nin bir yürütme organı gibi

---

¹⁴² A.g.e., s. 78.

¹⁴³ Judson, a.g.e., s. 41.

¹⁴⁴ Ayrıntılı olarak bkz: A.g.e.

çalışmasını savunan görüşler vardı.¹⁴⁵ John Jay, Alexander Hamilton ve James Madison da bunlardandı. İnsanları ikna etmek amacıyla herkese ulaşan günlük yayınlarda bu görüşleri yaymaya karar verdiler. Metnin isminin “*Federalist Papers*”¹⁴⁶ olması da bize bunu açıklamaktadır. Yazılan anayasayı da bu açıdan onüç devletin arasında bir uzlaşma metni olarak görmek mümkündür, zaten artık bu birliğin oluşturduğu birleşik devletin sistemi federasyondur.¹⁴⁷

Konvansiyon’daki Anayasa çalışmalarında ve Anayasa’nın oylanmasında bulunan¹⁴⁸ Jay, Hamilton ve Madison Amerikan Anayasası’nın felsefi ve politik altyapısını büyük ölçüde oluşturmuştur diyebiliriz.¹⁴⁹

Federalist Papers’ı incelediğimizde¹⁵⁰ de Anayasa’yı incelediğimizde de yukarıda özetlendiği şekilde bağımsızlığa giden ve Anayasa’yı yaratan tarihi süreçte mülkiyet hakkının korunmasının ve ortak savunma ihtiyacının önemli bir yer tuttuğunu görüyoruz. Bu durum da aklımıza John Locke’u getiriyor. Locke da toplum sözleşmesinin mülkiyetin korunması ihtiyacından doğduğunu söylüyordu. Locke’taki mülkiyet malvarlığını oluşturan şeylerden daha geniş bir manası vardı tabii ki: mülkiyet, özgürlük ve yaşam.¹⁵¹ Buradan Doğal Haklar anlayışının doğrudan Anayasa’ya sirayet ettiği sonucunu çıkarabiliriz.¹⁵² Çünkü Anayasa’nın giriş bölümünde amacının açıklandığı kısımda da tam olarak bu anlayışı görüyoruz. *Federalist Papers*’ın Amerikan Anayasası üzerindeki somut etkilerini ise bir sonraki bölümde konuları içerisinde inceleyeceğiz.

---

¹⁴⁵ Soysal, **a.g.e.**, s. 67-68.

¹⁴⁶ *Federalist Yazılar*.

¹⁴⁷ Soysal, **a.g.e.**, s. 69.

¹⁴⁸ John Jay eyaletinden delege olarak seçilemediği için Anayasa’nın onaylanmasına katılamamıştır. Bkz: U.S. Department Of State, Ed. J.W., Peltason, **a.g.e.**, s. 8. (Çevrimiçi) <https://photos.state.gov/libraries/amgov/30145/publications-english/constitution.pdf>, 21.05.2019.

¹⁴⁹ Öyle ki, James Madison, “Father of Constitution (Anayasanın Babası)” olarak anılmaktadır. Ralph Louis Ketcham, **James Madison: A Biography**, University of Virginia Press, 22. Bası, 1990, s. 220.

¹⁵⁰ *Federalist Papers*’ta yoğun bir şekilde düşmana karşı ortak savunma ihtiyacı da vurgulanmıştır. Örneğin 8, 26-29 No’lu makaleler incelenebilir. Bkz: Alexander Hamilton, John Jay, James Madison, **The Federalist**, Liberty Fund, Indiana, 2001.

¹⁵¹ John R. Vile, **The Constitutional Convention of 1787: A Comprehensive Encyclopedia Of America’s Founding**, ABC-CLIO, California, 2005, s. 423.

¹⁵² Philip A. Hamburger, **Natural Rights, Natural Law, and American Constitutions**, Columbia Law School Scholarship, Columbia, 1993, s. 919. (Çevrimiçi): https://scholarship.law.columbia.edu/faculty_scholarship/653, 02.06.2019.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

İLK YAZILI ANAYASA: AMERİKAN ANAYASASI

1. AMERİKAN ANAYASASI

1.1 Anayasa'nın Hazırlanışı

1783 yılında konfederasyon temsilcileri ile İngiltere, Paris anlaşması imzalayarak barış ilan ettiler. Bu anlaşmayla koloniler İngiltere'den bağımsız devletler haline geldi. Henüz bağımsızlaşmış bu devletlerin teşkilatlanmaları ve sistemleri tam oturmadığı için giderek artan sorunları vardı. Konfederasyon içerisinde bir bütünlükten de söz edilemezdi. Her devlet kendi işlerini kendi tarzına göre yürütüyordu. Birbirlerinden farklı paralar basıyor, birbirlerinden ticaret yaparken vergi alıyorlardı. İngiltere ile ticaretin de sona ermesiyle çiftçiler büyük borç içinde kaldılar. Bazı eyaletlerde çiftçiler silahlı ayaklanmaya dahi giriştiler.¹⁵³ Konfederasyon ilanından sonra bir icra organına dönüşen Kongre, üye devletlerden vergi tahsil edemiyor, yeni vergiler koyamıyor, bağlı devletlerin birbirleri arasındaki çözemediği gibi yararlı bir uluslararası diplomatik misyon yürütemiyordu. Böylece İngiltere'den bağımsız, verimli ticari ilişkiler de kurulamadı.¹⁵⁴

---

¹⁵³ Birecikli, a.g.e., s. 90.

¹⁵⁴ Muvaffak Akbay, "Amerika Birleşik Devletleri'nin Anayasa Tarihi", Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 1950, Ankara, s. 35., (Çevrimiçi) <http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/38/245/2174.pdf>, 17.10.2019.

Eski koloniler, yani yeni bağımsız devletler, 1787 yılına gelindiğinde mevcut sorunları çözmek amacıyla Konfederasyon Maddeleri'ni tartışmaya karar verdiler. Bunun için de icra organı olan Kongre toplandı. Toplantıların üçüncü gününde, yani 29 Mayıs'ta açılış konuşmasını yapan Virginia temsilcisi Edmund Randolph, toplantıların ana amacı olan Konfederasyon Maddeleri'nin tartışılmasının dışına çıkıp radikal bir öneride bulunarak Virginia Planı olarak anılan bir plan sundu.¹⁵⁵ Bu plan birinin doğrudan doğruya üye devletlerin nüfusu nisabında yerel meclislerden gönderilen üyelere oluşan Temsilciler Meclisi diğeri ise yerel yasama meclisinin önerdiği adaylar arasında birinci kamaranın seçtiği üyelere oluşan, her devletin eşit temsil edildiği bir Senato olmak üzere çift kamaralı bir sistem öneriyordu.¹⁵⁶ Virginia Planı'na göre bağımsız devletleri bir ulusal hükümet altında toplayan, egemenliği tamamen elinde toplayacak ortak bir ulusal hükümet kurulacaktı. Bu devlet modeli aynı zamanda Federalist Papers'ta Madison'un önerdiği modelle örtüşüyordu.¹⁵⁷

Plan ilk açıklandığında delegeler arasında şaşkınlığa yol açmıştı. Tartışmalar sürdükçe delegeler de bu plana ikna oluyorlardı. Fakat küçük devletler bu planı açıkça beğenmemişti. Çünkü genel yasamanın yapılacağı meclise nüfus nisabına göre temsil edilmesi, kölelere oy hakkı verilmesi meselesi bir yana devletlerin temsilci gönderecek olması, küçük devletlerin etkilerinin olmayacağını ve egemenliklerini birlikteki büyük devletlere kaptırabilecekleri düşüncesini yarattı.¹⁵⁸ Bunun üzerine New Jersey delegesi William Patterson alternatif olarak New Jersey Planı olarak anılacak planı ortaya attı. Bu plan Konfederasyon Maddeleri'nde kısmi bir değişiklik içeriyor, Kongre'ye bazı yetkiler vererek, görevleri sınırlı, kısmi bir icra organı haline getiriyordu. Bütün devletler Kongre'de eşit temsil hakkına sahip olacaktı.¹⁵⁹

Yapılan görüşmeler sonucunda Kongre'nin çoğunluğu Virginia Planı'nın tartışılmasına karar verdi. Fakat temsil kaygılarının giderilmesi şartıyla. Bunun için

---

¹⁵⁵ Ayrıca toplantıların bütün oturumlarındaki tartışmalar için bkz: Max Farrand, **The Records of the Federal Convention of 1787**, vol. 1, 1911, (Çevrimiçi) <https://oll.libertyfund.org/titles/farrand-the-records-of-the-federal-convention-of-1787-vol-1>, 22.10.2019.

¹⁵⁶ Akbay, **a.g.e.**, 1950, s. 35-36.

¹⁵⁷ John P. Roche, *"The Founding Fathers: A Reform Caucus In Action"*, **American Political Science Review**, Vol. 55, No. 4, 1961, s. 804-805.

¹⁵⁸ **A.g.e.**, s. 805.

¹⁵⁹ **A.g.e.**, s. 806.

Başkan'ı seçecek olan Seçiciler Kurulu, üye atarken büyük devletlerden (birleşik devlet olunca eyalet olarak sayılacaklardı.) nüfus oranında üye atanacakken küçük devletlerden nüfusu oranında daha fazla temsilci gelmesi için bir ayrımcılık yapılacaktı, eğer yerel meclisler onay verirse halk doğrudan başkan adayının belirlenmesinde söz sahibi olacaktı.¹⁶⁰ Kölelerin temsili meselesinde ise 5 kölenin 3 kişilik oyu olacağı şekilde bir düzenleme yapılmıştı. Bunun yanı sıra, köle ticaretinin kaldırılması sorunu Kongre'ye bırakılacak, (kölelere aşırı vergiler getirilmesi kaygılarını gidermek amacıyla) gemiciliğe ve ticarete getirilecek vergilere ve bu konuda çıkarılacak yasalara Kongre'de üçte iki çoğunlukla karar verilecekti.¹⁶¹ Böylece köle nüfusu fazla olan devletlerde oy kullanan bütün kölelerin her 5 oyu 3 oy sayılacaktı. 17 Eylül'de ise hazırlanan metin 39 temsilci tarafından onaylandı ve temsilcilerin çoğunluğu tarafından onaylanmış bulunan bu anayasanın mevcut devletlerin oybirliği ile kabul edilmiş oldukları şerh düşüldü.¹⁶²

1.2 Amerikan Anayasası'nın İçeriği

Amerikan Anayasası yedi maddeden ve bu maddelerin altındaki bölümlerden oluşmaktadır. Anayasa'nın ekinde 10 maddeden oluşan Haklar Bildirgesi olmak üzere toplam 27 değişen madde bulunmaktadır.¹⁶³ Bu çalışmada Anayasa'nın 7 maddesi ve Anayasa'nın yazılması sürecinde tartışılan ve eklenen Haklar Bildirgesi maddeleri bu kısımda incelenecektir.

Anayasa, giriş bölümünde yer alan Amerikan Anayasası'nın amacını anlatan bir paragraf ile başlar:

“Biz, Birleşik Devletler Halkı, daha mükemmel bir Birlik yaratmak, adaleti sağlamak, ülke içinde huzuru güvence altına almak, ortak savunmayı gerçekleştirmek, genel

---

¹⁶⁰ Böylece aslında Yürütme'nin başı olan Başkan'ı belirlemede adil bir sistem yaratılmaya çalışılarak küçük devletlerin (eyaletlerin) kaygıları giderilecekti.

¹⁶¹ Roche, **a.g.e.**, s. 810-811.

¹⁶² Akbay, **a.g.e.**, 1950, s. 37.

¹⁶³ Bundan sonra da atıf yapacağım Anayasa maddeleri kaynağı için bkz: Karen Judson, **The United States Constitution**, Enslow Publisher, New Jersey, 1996.

refahı artırmak ve özgürlüğün nimetlerini kendimize ve gelecek kuşaklara sağlamak için bu Amerika Birleşik Devletleri Anayasası'nı takdir ve tesis ediyoruz."¹⁶⁴

Anayasa'nın birinci maddesi 10 bölümden oluşmaktadır. İlk bölümde Birleşik Devletler Kongresi'nin her eyaletten iki yılda bir seçilen üyelerden oluşan Temsilciler Meclisi ve her eyaletin yasama meclisinin altı yılda bir seçtiği üyelerden oluşan Senato'dan oluştuğu, Yasama yetkisinin ise bu Kongre'de olduğu düzenleniyor. Devam eden ikinci, üçüncü, dördüncü ve beşinci bölümlerde Senato ve Temsilciler Meclisi üyelerinin nasıl seçileceğine ilişkin usul ve esaslar, altıncı bölümde Senato ve Temsilciler Meclisi üyelerinin ödenekleri ve dokunulmazlık sınırları, yedinci bölümde Temsilciler Meclisi tarafından getirilen yasa tasarılarının yasalaşma usulleri ile Başkan'ın veto yetkisi, sekizinci bölümde Kongre'nin yetkileri, dokuzuncu bölümde adil yargılanma hakkı, vatandaşlık hakkı, eyaletler arası gümrük veya vergi alınmayacağı, ticari bakımdan bütün eyalet limanlarına eşit davranılacağı, yasa sınırları dışında vergi harcamaları yapılmayacağı, kimseye bir asalet ünvanı verilmeyeceği veya Kongre izni olmadan resmi görevlilerin yabancı devletlerden hediye vb. kabul edemeyeceği, onuncu bölümde de eyaletlerin uluslararası anlaşma yapamama, vergi çıkaramama, yetkilerinin sınırları düzenlenmiştir. Bu madde ve bölümlerinde düzenlenen konular çeşitli olsa da Yasama'nın bileşenleri, görev ve yetkileri hakkında ayrıntılı bilgi vermesi açısından oldukça önemlidir.¹⁶⁵

İkinci madde ise dört bölümden oluşmaktadır. İlk bölümde yürütme yetkisinin dört yıllığına seçilecek başkanda olacağı ve başkanın nasıl seçileceğine ilişkin usul ve esaslar, ikinci bölümde Başkan'ın ordunun başkomutanı olduğu, af yetkisi, Senato'nun üçte ikisinin oyuyla uluslararası anlaşmalar yapmaya yetkili olduğu, diplomatik temsilcileri atama yetkisi, Senato tatildeyken boşalacak görevlere tek başına atama yapma yetkisi olduğu düzenlenmiştir. Üçüncü bölümde Başkan'ın Kongre'ye düzenli olarak bilgi vermesini, dördüncü bölümde ise görevden alınma şartları yazılmıştır.¹⁶⁶

---

¹⁶⁵ A.g.e.

¹⁶⁶ A.g.e.

Üçüncü madde üç bölümden oluşmaktadır. İlk iki bölümü Yargı erkini ve yargılama usullerini, üçüncü bölüm ise vatana ihanet suçunun unsurlarını ve yargılama şartını düzenlemektedir.¹⁶⁷

Dört bölümden oluşan dördüncü madde, her eyaletin diğer eyaletlerin yasalarına saygı duyacağını, eyalet vatandaşlarının eşit haklara sahip olduğunu, yeni eyaletlerin birliğe dahil edilme usulünü, her eyaletin yönetim şeklinin Cumhuriyet olduğunu düzenlemiştir.¹⁶⁸

Beşinci madde anayasa değişikliğine ilişkin usul ve esasları belirlemiştir.¹⁶⁹

Altıncı maddede Anayasa'dan önce yapılan anlaşmaların, borç ve yükümlülüklerin aynı şekilde devam ettiği garanti altına alınmış, Anayasa hükümlerinin bütün mahkemelerde uygulanacağı ve Birleşik Devletler'de herhangi bir kamu görevi için belirlenen liyakat unsurları içerisinde bir din sınavının yer almayacağı belirlenmiştir.¹⁷⁰

Yedinci maddede ise Anayasa'nın yürürlüğe girişi düzenlenmiştir.¹⁷¹

Anayasa kurucu 12 eyalet olan Delaware, Maryland, Virginia, North Carolina, South Carolina, Georgia, New Hampshire, Massachusetts, Connecticut, New York, New Jersey, Pennsylvania eyaletleri temsilcileri tarafından oy birliği ile onaylanmış ve temsilciler ile Başkan George Washington tarafından imza altına alınmıştır.¹⁷²

Anayasa'ya ek olarak yine Anayasa'nın beşinci maddesinde anayasanın değiştirilmesi usulü uyarınca Haklar Bildirgesi için on iki değişiklik maddesi önerilmiş, bu maddelerin on tanesi kabul edilmiştir. Bu nedenle resmi olarak Haklar Bildirgesi'nde onaylanmış on madde bulunmaktadır. İlk maddede Kongre'nin din ve ibadet özgürlüğünü, ifade ve basın özgürlüğünü, toplanma ve halkın hükümette talepte bulunma hakkını kısıtlayacak herhangi bir yasa yapamayacağını, ikinci maddede eyaletlerin güvenliği için halkın silah bulundurma ve taşıma hakkının ihlal

---

¹⁶⁷ A.g.e.

¹⁶⁸ A.g.e.

¹⁶⁹ A.g.e.

¹⁷⁰ A.g.e.

¹⁷¹ A.g.e.

¹⁷² A.g.e.

edilemeyeceğini, üçüncü madde askerlerin kişilerin yasalara aykırı olarak evlerine yerleştirilemeyeceğini, dördüncü madde arama ve mallara el koyma işlemlerinin yasaya ve delile dayanacağını, beşinci madde hiç kimsenin büyük jüri tarafından hazırlanan bir iddianame veya suç duyurusu olmadan hüküm giyemeyeceğini, aynı suçtan ikinci kez yargılanamayacağını, yasaya uyulmadan cezalandırma yapılamayacağını, altıncı madde ayrıntılı olarak adil yargılanma hakkını, yedinci madde anlaşmazlık konusu miktar 20 doları aşığı takdirde kişilerin örf ve adet hukukuna bağlı olarak jüri önünde yargılama yapılmasını isteme hakkının olduğunu, sekizinci madde cezaların ve kefaletin orantılı olması gerektiğini, dokuzuncu madde Anayasa'da yer almayan halkın diğer haklarının da korunacağını, onuncu maddede Anayasa tarafından yasaklanmayan ya da kullanma hakkı Birleşik Devletler'e verilmemiş olan yetkilerin eyaletler veya halk tarafından özgürce kullanılacağını düzenlemiştir.¹⁷³

2. AMERİKAN ANAYASASI'NIN DOĞASI

2.1 Sınırlı İktidar ve Egemenlik

Anayasa'nın henüz ilk maddesinde Yasama'nın yetkilerinin, görevlerinin düzenlenmesiyle Anayasa ile öngörülmüş bir kuvvetler ayrılığı görüyoruz.¹⁷⁴ İkinci maddede Yürütme'nin Başkan'da olduğunu, yetkilerini ve sınırlarını, üçüncü maddede ise Yargı erkinin düzenlendiğini görüyoruz. Yani iktidar bu üç erke ayrı ayrı sınırlanarak dağıtılmış durumdadır. Fakat diğer yandan eyalet meclislerinin de kimi yasama ve yürütme görevlerini yürüttüklerini görüyoruz. İktidar gücünün hem yerel meclislere hem de merkezi olarak dağıtılmış olması bize bir sınırlı iktidar olduğunu gösteriyor.

Diğer yandan Başkan'ın veto yetkisi, kimi Yargı mensupları Senato'nun belirlemesi, Yargı'nın Yürütme ve Yasama organları üyelerini yargılayabilmesi de erkler arasında denetim mekanizmasının da kurulduğunu gösteriyor. Amerikan Anayasası'ndaki bu

---

¹⁷³ A.g.e.

¹⁷⁴ Karen Judson, *The United States Constitution*, Enslow Publisher, New Jersey, 1996, s. 34.

sınırlama ile halkın keyfi iktidarlara karşı korunmaya çalışılması ile genel kuralların yanında bir iktidar ve hiyerarşi modellemesinin işleyiş biçimlerini düzenlenmesi, Anayasalcılık fikrinin özüne de uygundur.¹⁷⁵ Kuvvetler ayrılığının bu şekilde düzenlenmesi kişisel hırs ve tutkuların toplumun çıkarının önüne geçmemesi endişesinden olduğu savunulmaktadır.¹⁷⁶

Gerçekten de Yürütme'nin başındaki Başkan'ın konumu meşruti monarşideki kralın durumunu andırmaktadır. Dolayısıyla böylesi bir kaygı duymak çok da abartı sayılmaz. Böylesi konumda bulunan birinin yetkilerine karşı halkı korumak oldukça zor iştir. Amerikalıların buna karşı buldukları formül ise Başkan'ın vatana ihanet suçlamaları gibi belli durumlarda yargılanması ve Yasama'nın yetkilerinin oldukça geniş tutulması gibi görünüyor. Yasama'nın geniş ve devredilemez yetkilerine karşı ise Başkan'ın veto yetkisi siyasal bir direnç noktası oluşturabilse de veto edilen yasanın üçte iki çoğunlukla oylanması durumunda bu sorun da aşıyor.¹⁷⁷ Bu nedenle Yasama'nın geniş yetkileri bir tür fren sistemi gibi de ele alınmalıdır.

İktidarın sınırlandırılması ve kuvvetlerin bölünmesi ise bu Anayasa'nın başlıca konusu gibi görünüyor. İlk üç maddenin tamamı bu güçlerin dağılımı ve işleyişini düzenliyor bu nedenle. Eyaletlerin birleşerek bir ortak devlet kurması ve aslında duydukları endişeye karşı bu endişeyi gidermek Anayasa'nın ilk önceliklerinden biri durumunda. Federalist Papers'ta açıkça hazinenin ve ordunun tek bir adamın eline bırakılmasına karşılık duyulan endişeyi, aynı güçlerin aynı zamanda Birleşik Devletler Kongresi'nde de olacağından, buradaki dengelemenin bu konudaki güvenliği sağlayacağı belirtilmiştir.¹⁷⁸ Bu dengelemeyle gücü elinde bulunduranın kendi hırs ve çıkarlarının bütün ulusun önüne geçememesinin sağlanacağı düşünülüyordu.¹⁷⁹

Diğer yandan bir çerçeve olarak söylenebilir ki; anayasanın onuncu maddesinde yerel meclislerin yetkilerinin, Birleşik Devletler'in yetkileri dışında kalan bütün yetkiler

---

¹⁷⁵ Hayek, **a.g.e.**, s. 178.

¹⁷⁶ Mümin Köktaş, "Amerikan Aydınlanması", **Liberal Düşünce Dergisi**, Sayı 73-74, s. 120.

¹⁷⁷ Alexis de Tocqueville, **Amerika'da Demokrasi I**, Çev. Özcan Doğan, Doğu Batı Yayınları, 2. Bası, Ankara, 2018, s. 197.

¹⁷⁸ Hamilton, Jay, Madison, **a.g.e.**, s. 192.

¹⁷⁹ Köktaş, **a.g.e.**, s. 120.

olarak belirlenmesi, yerel meclislerde olan egemenliğin Anayasa ile merkezi hükümete sınırlı olarak devredildiğini gösteriyor. Anayasa’da ise merkezi aygıtların yani Kongre’nin, Yürütme’nin ve Yüksek Mahkeme’nin açıkça düzenlenmesi aslında bu aygıtların sınırlarını da belirliyor.¹⁸⁰ Böylece egemenliğin aslında yerel eyaletlerde yaşayan halkta olduğunu ve sınırlı bir şekilde Birleşik Devletler’e devredildiğini anlıyoruz. Bazı yazarlara göre ise Anayasa’nın beşinci maddesinde anayasayı değiştirmeye ilişkin şart koşulan nisbi zorluklar¹⁸¹ egemenliğin pratikte halkın elinden alınmış olması anlamına gelmektedir.¹⁸²

2.2 Hakların Korunması

Anayasa’nın amaçlarına baktığımızda, bir amacın da hakların korunması ve kalıplaştırılması olduğunu görüyoruz.¹⁸³ Anayasa içinde sayılı hakların dışında Haklar Bildirgesi’nde sayılı haklar da bu haklara tanımlıdır.

Bazı haklar ise doğrudan sayılmamış olsalar dahi iktidar gücüne yani erklere getirilen sınırlandırmalar da korunması gereken haklara işaret ediyor çoğu noktada. Amaç kısmının yazılı olduğu giriş paragrafının ayrıntılarına baktığımızda öncelikle bu Anayasa’yı kimin yaptığını görüyoruz: “Birleşik Devletler Halkı”. Bu aynı zamanda siyasallaşmış bir toplum vurgusudur: Doğa durumunda olmayan siyasal bir mutabakata varmış toplum. Diğer yandan Anayasa’nın ve onunla birlikte kurulan siyasal erkin sınırını da oluşturuyor bu özne. Tanımlı siyasal egemen, bu Anayasa’nın öznesinin egemenidir ve bu Anayasa ile tanınmış haklar, korunan değerler bu özneye aittir.

---

¹⁸⁰ Paul G. Kauper, **The State Constitution: Its Nature And Purpose**, Citizens Research Council Of Michigan, Michigan, 1961, s. 5.

¹⁸¹ Maddeye göre anayasada değişiklik önerisi ya Senato ve Temsilciler Meclisinin üçte ikilik çoğunluğuyla ya da eyaletlerin üçte ikisinin çoğunluğuyla yapılabilir. Her iki durumda da değişikliğin kabul edilmesi eyalet meclislerinin dörtte üçü çoğunluğu tarafından onaylanmasıyla mümkündür.

¹⁸² Christian G. Fritz, **American Sovereigns: The People And America’s Constitutional Tradition Before The Civil War**, Cambridge University Press, Newyork, 2008, s. 138.

¹⁸³ Ed. J.W., Peltason, **About America: The Constitution of the United States of America with Explanatory Notes**, World Book, 2004, s. 15. (Çevrimiçi) <https://photos.state.gov/libraries/amgov/30145/publications-english/constitution.pdf>, 21.05.2019.

Paragrafın devamında, ne amaçla bu Anayasa'nın hazırlandığının tarifini görüyoruz; birliği sürekli daha iyi hale getirmek, adaleti sağlamak, huzuru güvence altına almak, ortak bir savunma gerçekleştirmek, refahı arttırmak, özgürlüğü sağlamak ve kalıcı hale getirmek.

Adaleti sağlamak, huzuru güvence altına almak ve ortak bir savunma geliştirmek saiklerinden ilk ikisi içeriye diğeri dışarıya bir koruma işlevini açığa çıkarıyor. Bu nedenle koruma duygusunun ilk anda ağır bastığını görüyoruz. Adaleti sağlamak elbette ki adaletsizliği önlemeye ve ona yol açmamak dönük bir yasal güvence anlamını taşır. Anayasa'nın maddelerine de baktığımızda da yargılamaların adil olması gerektiği, mülklere yasa ve deliller olmadan el konulamayacağı gibi maddeler ile beraber aslında devlete karşı kişileri koruyan, yukarıdaki saikler açısından da adaleti sağlamak ve huzuru sağlamak başlıklarını kapsayan konulardır. İktidar haklara dokunamayacak şekilde sınırlandırılmıştır. Yani hakların tanınması yönteminin bir kısmı aslında sınırlandırılmış iktidar vurgusunu da içinde barındırır.¹⁸⁴

Hakların tanınması ve iktidarın sınırlandırılması açısından, ayrıca dünya siyasi tarihi için de önemli sayılabilecek bir hak da din ve vicdan hürriyetidir. Baskın protestan kültürünün yanı sıra irili ufaklı diğer inançların da yer aldığı Amerika'nın anayasasında kişilerin kamu görevine alınırken dini bir sınava tabi tutulmasını yasaklayan hükümler, Haklar Bildirgesi'nde din ve ibadet özgürlüğüne yapılan vurgular aslında devletin laik olmasa da dinsel bir karakteri olmayıp diğer yandan dini ahlaki ve toplumsal bir yapı haline getirip¹⁸⁵ içeren¹⁸⁶ bir yapıya sahip olmasına neden olmuştur.

Ayrıca şunu da belirtmek gerekir ki, İngiltere Kolonileri dönemde çoğu yönden İngiltere'nin gerisinden gelerek, İngiltere'nin evrimsel sürecini yaşadığına inanılıyordu. Anayasa yazımına giden süreçlerdeki tartışmalar da İngiliz geleneksel insan hakları tanımlamalarından yola çıktığı düşünülüyordu. Fakat nihayetinde ortaya

---

¹⁸⁴ Barker, **a.g.e.**, s. 154.

¹⁸⁵ Köktaş, **a.g.e.**, s. 122.

¹⁸⁶ Tocqueville, **a.g.e.**, s. 431-435.

çıkan belgede görülüyor ki, İngiliz geleneksel yurttaş haklarını da aşan, o döneme göre daha radikal insan hakları tanımlamaları ve içeriği vardı.¹⁸⁷

2.3 Amerikan Federalizmi

Federalizmin ortaya çıkardığı sonuçlardan biri yerinden yönetime yapılan vurgudur. Bu durum doğal olarak Anayasa'nın kendisine de sirayet ediyor. Hem Anayasa'nın onaylanması ve eyaletlerin birleşmesi aşamasındaki eyaletlerin kaygısını gidermek hem de mevcut siyasal düzene bir çözüm bulmak zorunluluğunun bir sonucudur. Ayrıca eyaletlerin birleşmesiyle Birleşik Devletler kurulduğu için bu metinler eyaletlerin siyasal bir anlaşma/uzlaşma metni¹⁸⁸ olarak bakıldığında yerinden yönetime vurgu yapılması şaşırtıcı değil. Dolayısıyla ikili bir meclis sistemi görüyoruz. Eyalet Meclisleri'nin birtakım yetkileri sayılmışken kalan yetkileri ise Haklar Bildirgesi'nin onuncu maddesinde düzenlenen Anayasa'da açıkça Birleşik Devletler'e tanınmamış yetkiler olduğunu görüyoruz. Bu ise yukarıda da bahsedildiği gibi egemenliğin yerel meclislerde olduğunu gösteriyor. Birleşik Devletler'in egemenlik alanı içerisinde sayılmayan bütün yetkilerin Eyaletler'de olması, Eyaletler'in yetkilerinin yazılı olarak düzenlenmesine gerek olmadığı sonucunu doğuruyor. Dolayısıyla bu da Birleşik Devletler'in egemenlik alanından geriye kalan her şeyde, belli bir egemenlik sınırının olmadığına işaret ediyor. Ceza hukuku düzenlemeleri, özel hukuk düzenlemeleri ve idaresi, eğitim, halk sağlığı, otoyollar, trafik kontrolü ve diğer yerel yönetim yetkilerinin büyük çoğunluğu eyaletlerin Birleşik Devletler tarafından dokunulamaz yetki alanındadır.¹⁸⁹ Ayrıca Eyalet Meclisleri, Temsilciler Meclisi'ne ve Senato'ya üye gönderme ve böylece Federal Yasama'nın oluşmasında doğrudan yetkilerinin olduğunu da söylemek gerek. Fakat

---

¹⁸⁷ McNeill, a.g.e., s. 559.

¹⁸⁸ Anayasa'nın kurucuları da metnin bir *covenant* olduğuna dikkat çekmektedirler. Aktaran: Demet Çelik Ulusoy, "Federal Toplumu Anlamak: Federal Sistemlerin Sosyolojik Yaklaşımı", **Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, 64(3), Ankara, 2015, s. 627.

¹⁸⁹ Kauper, a.g.e., s. 6-7.

bazı yazarlar daha kalabalık eyaletlerle düşük nüfuslu eyaletlerin eşit sayıda temsili ile Yasama'yı belirlenmesini eşitliksiz temsil oluşturduğundan ötürü eleştirmiştir.¹⁹⁰

2.4 Hangi Felsefi Düşünce?

Anayasa'da korunan hakların Doğal Haklar fikrinden doğduğunu yukarıda belirtmiştik. Aynı zamanda tarif edilmiş biçimi itibariyle, doğuştan gelen haklar olan bu haklar, alt yapısında bir eşitlik fikrini de barındırıyor. Bunun yanında Anayasa'da yine bütün eyaletlerin ve eyaletlerde yaşayan bireylerin eşit olduğu vurgusuna da rastlıyoruz. Fakat burada hemen belirtmek gerekir ki Anayasa'nın birinci maddesinin dokuzuncu bölümünde eyaletlerin ülkeye insan getirmesi ve kabul etmesinin 1808 yılına kadar, yani yirmi yıl kadar Kongre tarafından yasaklanamayacağı belirtiliyor. Yani köle ticareti yirmi yıl daha serbest olması düzenlenmiş. Burada tabii ki net bir çelişki söz konusu. Aynı zamanda Anayasacıların ilkesel olmaktan ziyade pragmatik bir yaklaşım içerisinde olduklarını da gözlemliyoruz. Federalistler bu konuda getirilen eleştirilere, zaten var olan köle ticaretinin eski sistemde sonsuza kadar gideceği, burada yirmi yılla sınırlandırıldığını belirterek, ehveni şer bir çözüm sunuyorlar.¹⁹¹ Köle ticareti 1808 yılında kalkıyor fakat köleliğin kalkması için 1865 yılında yapılan Anayasa değişikliğini beklemesi gerekiyor Amerikalıların.¹⁹²

Bunların yanında, verginin yasallığı ilkesi bakımından temsilsiz vergi olamayacağı, hakların doğuştan geldiği, hakların herhangi bir iktidara devredilemeyeceği ve bunlardan vazgeçilemeyeceği düzenlemeleri de açıkça John Locke'tan etkilendiğini gözler önüne sermektedir.¹⁹³

Federalist Papers'ta ve Anayasa hazırlanırken tartışılan ve hazırlandıktan sonra içeriğine baskın olarak sirayet eden konulardan biri de egemenliğin sınırsız devrine

---

¹⁹⁰ Robert A. Dahl, **Etik, Siyaset ve Ekonomi Üzerine Dersler-Amerikan Anayasası Ne Kadar Demokratik?**, Sakarya Üniversitesi Kültür Yayınları, Sakarya, 2015, s. 41-42.

¹⁹¹ Hamilton, Jay, Madison, **a.g.e.**, s. 192.

¹⁹² Amerikan Anayasası 13. Değişiklik Maddesi: "*Bölüm 1. Birleşik Devletlerde veya Birleşik Devletler yetkisi altındaki yerlerde, hak ederek mahkûm edilmiş kişinin cezası karşılığı olma dışında, kölelik veya zorla çalıştırılma uygulanmayacaktır.*"

Bkz: (Çevrimiçi) <https://photos.state.gov/libraries/turkey/231771/PDFs/abd-anayasasi.pdf>, 16.04.2019.

¹⁹³ Ağaoğulları, Zabcı, Ergün, **a.g.e.**, s. 230.

ilişkindi. Aynı kaygılar Mutlak Monarşi'ye tam bir karşıt olan Locke'ta da mevcut. Hatta bu konu Locke ve Rousseau'nun arasındaki en keskin ayrımlardan biridir. Rousseau erkin halkın elinde birleşmesinden yanayken, Locke, erkin güçlerinin sınırlanıp parçalara ayrılmasından yanadır. Egemenin gücü eline aldıktan sonra gücün sınırsız olmaması ve tek elde toplanmaması gerektiğini belirtir. Erkler tek bir elde değil ayrı olmalıdır. Yani gücün denetlenebilir olması zorunluluğu, sorgulanamaz bir iktidarı dışlayan bir husustur. Yürütme yasalara uygun olmalı, yasayı yapan yasamayı değiştirme veya geri çağırma gücü ise yalnızca halkta olmalıdır.¹⁹⁴ Yasama da yetkilerini başka bir organa devredememeli, keyfi kanunlar çıkaramamalı ve hak ve özgürlüklere müdahale etmemelidir. Ayrıca Locke, bu iki erkin yanında bir de federatif erk öngörür. Bu erk, yasama ve yürütmeye bağlı olarak savaş ve barış durumlarına karar verme ve uluslararası anlaşmalar imzalama yetkilerine sahiptir.¹⁹⁵ Amerikan Anayasası'nın öngördüğü devlet yapısı da tam olarak buna benzerdir. Yerelerde eyaletlerin yetkileri dokunulmaz iken Birleşik Devlet'in devredilemez yetkisi dışarıya karşı temsildir.

Anayasa metninde mülkiyet hakkının sınırlanmasına ilişkin geniş yer ayrıldığını ve ciddi bir önem verildiğini görüyoruz. Locke da mülkiyet hakkına çok cömert bir şekilde önem verir. *Yönetim Üzerine İkinci İnceleme*'de o güne kadar yapılmış en kapsamlı mülkiyet tanımını yapar. Kitabını soran birine, kitabında en açık mülkiyet tanımını bulacağını söyler.¹⁹⁶ Ona göre dünyada var olan her şey insanların ortak mülkiyetindedir. Herkes tanrının yarattıkları üzerinde mülkiyet hakkına sahiptir. Ayrıca yine de kişiye özgü bir mülkiyet hakkı mevcuttur. Kişi eğer kendi emeği ve ellerinin işi ile alıp doğadaki bir şeyi işliyorsa bu artık kendi malı olur:

“Yeryüzü ve diğer bütün ast Yaratıklar insanların tümüne ortaklaşa ait olmasına rağmen her insan yine de kendi kişisi üzerinde bir mülkiyete sahiptir. Bunda kişinin kendisinden başka hiç kimsenin hakkı yoktur. Kişinin bedeninin emeği ve ellerinin işi diyebiliriz ki tam anlamıyla kendisindedir. Doğanın sağladığı ve içinde muhafaza ettiği şeylerden, insan, emeğini kattığı ve kendi özüne ait olan bir şeyleri birleştirdiği

---

¹⁹⁴ Zelyüt, **a.g.e.**, s. 75.

¹⁹⁵ Adnan Güriz, **Hukuk Felsefesi**, AÜHF Döner Sermaye İşletmesi Yayınları, 4. Bası, 1996, Ankara, s. 204.

¹⁹⁶ Solmaz Zelyüt, **a.g.e.**, s. 70.

şeyi bu durumun dışına çekip çıkarır ve bu yolla bu şeyi mülkiyeti haline getirir. Bu şey doğanın içine koyduğu ortaklaşa durumdan bu kişi tarafından çıkarıldığından, bu emekle bu şeye diğer İnsanların ortaklaşa hakkını dışlayan bir şeyler eklenmiştir. Bu emek emekçinin tartışılmaz mülkiyeti olduğundan, en azından başkaları için de yeterli miktar ve nitelikte ortaklaşa şeyin kaldığı yerde, emeğini bir kez katan dışında hiçbir insan bu şeye ilişkin hakka sahip olamaz.”¹⁹⁷

Ancak doğa durumunda saldırılara karşı korunma gerekliliği bir siyasal otorite altında örgütlenme zorunluluğu yaratacağını ve devletin bu amaçla oluştuğunu iddia eder. Bu nedenle devletin mülkiyeti nasıl korumasını ayrıntılı bir şekilde açıklar:

“Böylece devlet, bu toplumun üyeleri arasında işlenmiş olan çeşitli ihlallere, üyelerin uygun olduğunu düşündükleri cezanın ne olacağını (ki bu yasama iktidarındır) belirleyen bir iktidar kadar, üyelerinden herhangi birine, üye olmayan herhangi biri tarafından verilen zararı cezalandırma iktidarına da (ki bu savaş ve barış iktidarındır) sahip hale gelir ve bunun hepsi o toplumun tüm üyelerinin mülkiyetini mümkün olduğunca korumak içindir. Ancak sivil topluma girmiş olan ve herhangi bir devletin bir üyesi haline gelen her insan, bundan dolayı doğa yasasına aykırı saldırıları kendi özel yargılarına göre kovuşturma noktasında cezalandırma iktidarını terk etmesine rağmen, kendisinin de yöneticiye başvurabildiği bütün davalarda yasamaya bıraktığı saldırıların yargılanması hakkıyla birlikte, kendisi ya da temsilcisi tarafından yapıldıklarından aslında kendi yargıları olan devletin yargılarının yürütülmesi için devlete, kendisinden talepte bulunulduğunda gücünün kullanılmasına ilişkin bir hak da vermiş bulunmaktadır.”¹⁹⁸

Locke’un mülkiyet düşüncesinin yanı sıra Amerikan Anayasası’na sirayet eden anayasa düşüncesini de burada görüyoruz, ona göre mutlak monarşi insanın doğasına uygun değildir. Egemenin yetkileri yani yürütme gücü yasama ile sınırlandırılmalıdır. Bunun yanında insan doğuştan özgür bir varlık olduğu için egemen, toplumu meydana getiren vatandaşlara kanuna aykırı davranmadıkları sürece müdahale etmemelidir. Bu da egemenin bir diğer sınırır.¹⁹⁹

¹⁹⁷ John Locke, *Yönetim Üzerine İkinci İnceleme*, Çev. Fahri Bakırcı, Eksi Kitaplar, 4. Bası, 2018. s. 24.

¹⁹⁸ John Locke, *Yönetim Üzerine İkinci İnceleme*, s. 59.

¹⁹⁹ Güriz, *a.g.e.*, s. 204.

Locke, yine anayasaların temel özelliklerinden olan bireylerin hak ve özgürlüklerinin korunmasını da vurgulamıştır. Ona göre, yönetilenlerin rızalarıyla kurdukları egemen siyasi iktidarın esas amacı, yönetilenlerin hayat, özgürlük ve mülkiyet hakkını korumaktır. Bireylerin bu haklarına ne egemenin kendisi müdahale edecek ne de başkasının müdahalesine izin verecektir.²⁰⁰ Bu da Amerikan Anayasası'nda gördüğümüz bir diğer konudur.

Amerikan Anayasası'nda sistemin korunması ise sonuç olarak yasalara olduğu kadar gücü elinde tutan bireylere de bağlanmıştır. Bu nedenle halkın geri çağırma yetkisi, güçlerin birbirlerinin üzerindeki denetim mekanizması, Anayasa'nın sınırlandırılması işlemlerinde, kurulu mekanizmaları arasındaki boşluklardan art niyetli olarak faydalanmaya açık olduğundan iş yine dönüp dolaşıp bireyde bitmektedir. Yukarıdaki bölümlerde de bahsedildiği üzere Locke'un bireyi, gümüş ve para ile beraber doğasından kopmuş, eşitsiz hale gelmişti. Dolayısıyla mekanizmalara güveni ön plana çıkarıyordu Locke. Bu doğrultuda "Anayasa'nın Babası" Madison, Virginia Anayasası görüşmelerinde Locke'u ve kanı yasasını²⁰¹ anıyordu:

*"Aramızda kimsede hiçbir erdem yok mu? Eğer yoksa, çok kötü bir durumdayız demektir. Hiçbir teorik kontrol, hiçbir hükümet biçimi bizi güvenli hale getiremez. Herhangi bir hükümet biçiminin özgürlüğümüzü veya mutluluğumuzu bir erdem olmaksızın güvence altına alacağını varsaymak boş bir hayaldir."*²⁰²

---

²⁰⁰ A.g.e., s. 204.

²⁰¹ Locke'a göre üç tür yasa vardır: Kanı Yasası (Law of Opinion), Sivil Yasa (Civil Law) ve İlahi Yasa (Divine Law). Kanı Yasası bir topluluğun mutluluğa götürdüğüne inandığı yargısıdır. Bir eylemin erdemli olup olmadığını niteleyen, toplum içerisinde uyulunca övülen, uyulmayınca kınanmayla sonuçlanan teamüli yasadır. Bkz: Remzi Orkun Güner, **Liberalizm Ve Hak Sorunu Çerçevesinde Locke Ve Spinoza'nın Karşılaştırılması**, İstanbul Bilgi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2011, s. 43-44.

²⁰² Sinapoli'den aktaran: Köksal, a.g.e., s. 123.

SONUÇ

Amerikan Anayasası bir bağımsızlık fikrinden doğmuştur. Bunun itici gücü olan etmenler ise güç ile kurulmuş İngiliz egemenliği, bu egemenliğin halk üzerinde uyguladığı haksız vergiler ve temsiliyet sorunu olmuştur. Bu nedenle esas dinamiği de mülkiyet hakkı oluşturmuştur. Bu dinamik onları John Locke'un toplum sözleşmesi fikrine yakınlaştırmıştır. Tabii ki tek neden bu değildir. Amerika'yı oluşturan koloniler İngiltere Kolonileri'dir. Orada yaşayan insanlar da İngiltere'den gelmişlerdir. Dolayısıyla orada doğan fikirleri de sıkı sıkıya takip etmişlerdir. Avrupa'da ve özellikle İngiltere'de biriken anayasal fikirleri, uygulamaları ve siyasal tartışmaları da beraberinde Amerika'ya taşımışlardır. İngiltere'de mutlak monarşi karşıtı Püritenler, İngiliz baskısından dolayı Amerika'ya yerleşen kolonicilerdir. Amerika'ya, İngiltere'deki anayasalcı fikirlerini de taşımışlardır. Bir diğer neden olarak da Locke'un anayasa fikrine Amerika kıtasının uygun olması sayılabilir. Locke'un fikri herkese yetecek kadar toprak olmasına dayanmaktaydı. Fakat yeni keşfedilen kıtada Avrupa nüfusuna göre çok az bir nüfus vardı. Dolayısıyla bu Locke'un fikirlerinin gelişmesine oldukça olanaklı bir ortam olduğu söylenebilir.

Öte yandan kuvvetler arasındaki yetkilerin anayasada açıkça dağıtılmış olması da John Locke'u hatırlatıyor. Gücün, yasamada ya da yürütmede fark etmeksizin tek elde toplanmasının yaratacağı sakıncaları engelleme düşüncesi anayasada ağır basması, bu açıdan açıkça Locke etkisidir. Dış dünyaya karşı bir arada durma isteğinin ortaya

çıkardığı federatif düşünce de John Locke'un anayasa fikirlerinde egemen erklerden saydığı dış dünya ile yapılacak anlaşmaları, savaşları, barışları belirleyecek olan federatif erk tarifi ile birebir örtüşüyor.²⁰³

Öte yandan Amerikan Anayasası'nın objektif sonuçlarından bir tanesi de anayasalcılık hareketleri bakımından bir milat sayılmasıdır. Meydana gelmesinden sonra dünyada büyük bir esin kaynağı olmuş, Amerikan Anayasası'nı takiben 1791'de Fransız ve Polonya Anayasaları yazılmıştır.

Daha çok siyaset biliminin konusu olmakla beraber bir tartışmaya değinmenin de gerekli olduğu kuşkusuzdur. Fransız Devrimi ve Anayasası'ndan sonra Fransa'da ve Avrupa'da ulus-devletin ortaya çıktığı genel kanıdır.²⁰⁴ Tanımından yola çıkarsak, meşruiyetini ulustan alan, belli sınırlar içerisinde egemenliğini yasa ve şiddet araçlarını denetiminde bulundurmasıyla sağlayan devletlere ulus-devlet denilmektedir.²⁰⁵ Kuşkusuz ki Amerikan Anayasası ile öngörülen devlet bu tanıma uymaktadır. Yapımı esnasındaki tartışmaları ve metnini incelediğimizde Amerikan Anayasası'nın aslında bir uluslaşma öngördüğü açıkça görülecektir. Bu bakımdan Amerikan Anayasası ile beraber, ulus-devlet inşasının Avrupa'dan önce Amerika'da başladığı düşüncesi pek de hatalı sayılmayacaktır.

---

²⁰³ Soysal, **a.g.e.**, s. 71.

²⁰⁴ Ulus devletlerin ortaya çıkışı için bkz: Stein Rokkan, **Dimensions of State Formation and Nation Building: A Possible Paradigm For Research on Variations Within Europe**, Princeton University Press, New Jersey, 1975.

²⁰⁵ H. Gökçe Zabunoğlu, "*Günümüzde Ulus Devlet*", **Erciyes Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. 13, S. 1, s. 548.

KAYNAKÇA

- Ağaoğulları, Mehmet Ali,
Çulha, Filiz, Zabcı, Reyda Ergün: **Kral-Devletten Ulus-Devlete**, İmge Kitabevi, 3. Bası, 2017.
- Ağaoğulları, Mehmet,
Köker, A. Levent: **Tanrı Devletinden Kral-Devlete**, İmge Kitabevi, Ankara, 6. Bası, 2013.
- Akbay, Muvaffak: *“Amerika Birleşik Devletleri'nin Anayasa Tarihi”*, **Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, 1950, Ankara, (Çevrimiçi) <http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/38/245/2174.pdf>, 17.10.2019.
- Akbay, Muvaffak: *“Amerika Birleşik Devletleri Anayasa Metinleri”*, **Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Sayı: 1, Cilt: 7, Ankara.
- Akbay, Muvaffak: *“Devletin Menşeyini İçtimai Mukaveleye İstinat Ettiren Nazariyeler”*, **Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, 2(4), Ankara, 1945.

- Amerika Birleşik Devletleri: **Amerikan Tarihinin Ana Hatları**, (Çevrimiçi)
<http://www.usemb-ankara.org.tr/ABDAAnaHatlar/Tarih.htm>,
28.05.2019.
- Aristoteles: **Atinalıların Devleti**, İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul, 2013.
- Ateş, Toktamış: **Demokrasi: Kavram, Tarihi Süreç, İlkeler**, Ateş Yay., İstanbul, 1994.
- Barker, Robert S. "Natural Law And The United States Constitution", **The Review of Metaphysics**, 2012, (Çevrimiçi),
<https://ssrn.com/abstract=2020036>, 10.05.2019.
- Başgil, Ali Fuat: **Esas Teşkilat Hukuku: Türkiye Siyasi Rejimi ve Anayasa Prensipleri**, C.1., İstanbul, Baha Matbaası, 1960.
- Billias, George: **American Constitutionalism Heard Round the World: 1776–1989**, NYU Press, New York, 2011.
- Birecikli, İhsan Burak: *"Amerika'nın Kuruluşu ve ABD-Avrupa İlişkileri (1776-1876)"*, **History Studies**, ABD ve Büyük Ortadoğu İlişkileri Özel Sayısı, 2011.
- Brooks, David: **From Magna Carta to the Constitution (Documents in the Struggle for Liberty)**, Fox and Wilkies, New York, 1993.

- Cevizci, Ahmet: **Felsefenin Kısa Tarihi**, 5. Bası, Say Yayınları, İstanbul, 2017.
- Dahl, Robert A.: **Etik, Siyaset ve Ekonomi Üzerine Dersler- Amerikan Anayasası Ne Kadar Demokratik?**, Sakarya Üniversitesi Kültür Yayınları, Sakarya, 2015.
- Davidson, James West: **Kısa Amerika Birleşik Devletleri Tarihi**, Çev. Can Evren Topaktaş, Say Yayınları, İstanbul, 2. Bası, 2018.
- Demirci, Fatih: **Klasik Toplum Sözleşmesi Kuramlarında Birey-Devlet İlişkisi**, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Yönetimi Anabilim Dalı Doktora Tezi, Ankara, 2005.
- Demond, Rene: **Abd Tarihi**, Dost Yayınları, 2. Baskı, Ankara, 2018.
- Doğan, Kadir Caner,
Şentürk, Suat Hayri: “İngiltere’de On Yedinci Yüzyıl Devrimler Çağı Ve Parlamentarizmin Gelişimi Doğrultusunda Bütçe Hakkı”, **Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Bilimler Dergisi**, Yıl: 7 Sayı: 14, 2017, s. 353-573.
- Doğan, Meryem: **İngiltere’nin Amerika’da Uyguladığı Sömürge Siyaseti (1620-1774)**, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, Elazığ, 2007.

- Dufour, Ronald P.: **Colonial America**, West Publishing Company, USA, 1994.
- Erdoğan, Mustafa: **Anayasal Demokrasi**, 17. Bası, Ankara, Siyasal Kitabevi, 2017.
- Faragher, John Mack: **The Encyclopedia of Colonial and Revolutionary America**, Sachem Publishing Associates Inc., New York, 1990.
- Farrand, Max: **The Records of the Federal Convention of 1787**, vol. 1, 1911, (Çevrimiçi) <https://oll.libertyfund.org/titles/farrand-the-records-of-the-federal-convention-of-1787-vol-1>, 22.10.2019.
- Fritz, Christian G.: **American Sovereigns: The People And America's Constitutional Tradition Before The Civil War**, Cambridge University Press, Newyork, 2008.
- Gemalmaz, Semih: **Devlet, Birey ve Özgürlük**, Legal Yay., 3. Bası, İstanbul, 2015.
- Göze, Ayferi: **Siyasal Düşünceler ve Yönetimler**, 17. Bası, Beta Yayınları, İstanbul, 2018.
- Güner, Remzi Orkun: **Liberalizm Ve Hak Sorunu Çerçevesinde Locke Ve Spinoza'nın Karşılaştırılması**, İstanbul Bilgi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2011.

- Güriz, Adnan: **Hukuk Felsefesi**, AÜHF Döner Sermaye İşletmesi Yayınları, 4. Bası, 1996.
- Hakyemez, Ayşe Deniz: **Tebaadan Yurttaşa Geçiş: Hobbes, Locke ve Rousseau'da Toplum Sözleşmesi Kuramları**, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Felsefe Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, 2006.
- Hall, Timothy L.: **Separating Church and State: Roger Williams and Religious Liberty**, University of Illinois Press, Chicago, 1998.
- Hamburger, Philip A.: **Natural Rights, Natural Law, and American Constitutions**, Columbia Law School Scholarship, Columbia, 1993. (Çevrimiçi): https://scholarship.law.columbia.edu/faculty_scholarship/653, 02.06.2019.
- Hamilton, Alexander, Jay, John, Madison, James: **The Federalist**, Liberty Fund, Indiana, 2001.
- Harlow, G. Unger: **American Tempest: How the Boston Tea Party Sparked a Revolution**, Da Capo Press, Massachusetts, 2011.
- Hayek, Friedrich August von: **Constitution of Liberty**, The University of Chicago Press, 2011.
- Huberman, Leo: **Feodal Toplumdan Yirminci Yüzyıla**, Çev. Murat Belge, İletişim Yayınları, 19. Bası, 2019.

- Ingersoll, Robert G.: “Thomas Paine”, **The North American Review**, Vol. 155, 1892, s. 187. (Çevrimiçi): <http://www.jstor.org/stable/25102425>, 01.10.2019.
- İlal, Ersan: “Magna Carta”, **İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası**, C. 34 (1-4), s. 210-242.
- İplikçioğlu, Bülent: **Eskibatı Tarihi I**, 2. Bası, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara, 2018.
- İplikçioğlu, Bülent: **Hellen ve Roma Tarihinin Anahatları**, Arkeoloji ve Sanat Yayınları, İstanbul, 2007.
- Judd, Peter Haring: **Four American Ancestries: White, Griggs, Cowles, Judd, Including Haring, Phelps, Denison, Clark, Foote, Coley, Haight, Ayers, and Related Families**, Cilt: 3, Peter Haring Judd, New York, 2008.
- Judson, Karen: **The United States Constitution**, Enslow Publisher, New Jersey, 1996.
- Kauper, Paul G.: **The State Constitution: Its Nature And Purpose**, Citizens Research Council Of Michigan, Michigan, 1961.
- Ketcham, Ralph Louis: **James Madison: A Biography**, University of Virginia Press, 22. Bası, 1990.
- Knollenberg, Bernhard: **Growth of the American Revolution, 1766–1775**, Free Press, New York, 1975.

Köktaş, Mümin: “Amerikan Aydınlanması”, **Liberal Düşünce Dergisi**, Sayı 73-74, s. 109-137.

Krout, John A., Rice, Arnold S.,
Haris, C. M.: **United States History to 1877**, Harper Colins, USA, 1991.

Küçük, Ayça: **Thomas Paine Düşüncesinde Sivil Toplum ve Devlet**, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2012.

Lieberman, Jethro: **The Enduring Constitution: A Bicentennial Perspective**, West Publishing Co., Minnesota, 1978.

Locke, John: **Yönetim Üzerine İkinci İnceleme**, Çev. Fahri Bakırcı, Eksi Kitaplar, 4. Bası, 2018.

Lucretius, **Evrenin Yapısı**, Çev. Tomris Uyar, Turgut Uyar, Hürriyet Yayınları, 1974, İstanbul.

Lustig, Mary Lou: **The Imperial Executive in America: Sir Edmund Andros, 1637–1714**, Fairleigh Dickinson University Press, New Jersey, 2002.

Lutz, Donald S.,
Schechter, Stephen L.,

- Bernstein, Richard B.: **Roots Of The Republic: American Founding Documents İnterpreted**, Madison House, New York, 1990.
- Maier, Pauline: **American Scripture: Making the Declaration of Independence**, Knopf, New York, 1997.
- Malone, Dumas: **Jefferson the Virginian**, Little Brown, Boston, 1948.
- McNeill, William H.: **Dünya Tarihi**, Çev. Alaeddin Şenel, İmge Kitabevi Yayınları, 2001, Ankara.
- Metin, Sevtap: **Magna Carta ve Sened-i İttifaktan Bugüne**, On İki Levha Yayıncılık, 2008, İstanbul.
- Middleton, Richard: **Colonial America: A History 1607-1760**, Blackwell, Massachusetts, 1992.
- Morris, Richard B.: **Seven Who Shaped Our Destiny: The Founding Fathers as Revolutionaries**, Harper & Row, New York, 1973.
- Mosca, Gaetauo: “Eski Yunanistan'da Siyasî Müessese Ve Doktrinler”, çev. Mukbil Özyörük, **Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, 2(4), Ankara, 1945, s. 234-256.
- Nevis, Allan,
Commager, Henry Steele: **ABD Tarihi**, Çev. Halil İnalçık, Doğu Batı Yayınları, 9. Basım, Ankara, 2017.

- Platon: **Kriton**, Çev. Filiz Ökten, Candan Türkkkan, Kabalcı Yayınları, İstanbul, 2006.
- Paine, Thomas: **Sağduyu**, Çev. M. Macit Kenanoğlu, Lotus Yayınları, 2. Bası, Antalya, 2016.
- Philbrick, Nathaniel: **Mayflower: A Story of Courage: Community and War**, Penguin Book, New York, 2007.
- Richter, Daniel: **Before the Revolution: America's Ancient Past**, Belknap Press, Massachusetts, 2013.
- Rokkan, Stein: **Dimensions of State Formation and Nation Building: A Possible Paradigm For Research on Variations Within Europe**, Princeton University Press, New Jersey, 1975.
- Russell, David Lee: **Oglethorpe and Colonial Georgia: A History, 1733-1783**, McFarland & Company Inc., 2006.
- Sartori, Giovanni: "Constitutionalism: A Preliminary Discussion", **American Political Science Review**, Vol. 56, No. 4, 1962.
- Selik, Mehmet: **İktisadi Doktrinler Tarihi**, Efil Yayınevi, İstanbul, 2015.
- Smith, Daniel A.: **Tax Crusaders and the Politics of Direct Democracy**, Routledge, London, 1998.

- Smith, Jeffery: **Printers and Press Freedom : The Ideology of Early American Journalism**, Oxford University Press, 1990.
- Soysal, Mümtaz: **Anayasaya Giriş**, İmge Kitabevi, Ankara, 3. Bası, 2011.
- Streissguth, Thomas: **New Jersey**, Lucent Books, San Diego, 2002.
- Şenel, Alaeddin: **Siyasal Düşünceler Tarihi**, 6. Bası, Bilim ve Sanat Yayınları, Ankara, 2017.
- Teziç, Erdoğan: **Anayasa Hukuku**, Beta Yayınları, 17. Bası, 2014.
- Tocqueville, Alexis de: Çev. Özcan Doğan, **Amerika'da Demokrasi I**, Doğu Batı Yayınları, 2. Bası, Ankara, 2018.
- Tocqueville, Alexis de: Çev. Seçkin Sertdemir Özdemir, **Amerika'da Demokrasi**, İletişim Yay., İstanbul, 2016.
- U.S. Department Of State: **About America: The Constitution of the United States of America with Explanatory Notes**, Ed. J.W., Peltason, World Book, 2004.
- Ulusoy, Demet Çelik: "Federal Toplumunu Anlamak: Federal Sistemlerin Sosyolojik Yaklaşımı", **Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, 64(3), Ankara, 2015.
- Uzunoğlu, Hüseyin: "Antik Çağ'da Tiranlık", **Eski Çağ Yazıları 1**, Arkeoloji ve Sanat Yayınları, İstanbul, 2012.

- Van Zandt, Franklin K.: **Boundaries of the United States and the Several States; Geological Survey: Professional Paper 909**, Government Printing Office, Washington D.C., (Çevrimiçi) <https://pubs.er.usgs.gov/publication/pp909>, 28.05.2019.
- Vile, John R.: **The Constitutional Convention of 1787: A Comprehensive Encyclopedia Of America's Founding**, ABC-CLIO, California, 2005.
- Williams, Robert A.: **The American Indian in Western Legal Thought**, Oxford University Press, 1990.
- Wood, Ellen Meiksins: Çev. Oya Köymen, **Kapitalizmin Arkaik Kültürü**, Yordam Kitap, 2007, İstanbul
- Yayla, Atilla: **Anayasa Teorisine ve Hukukuna Giriş**, Adres Yayınları, Ankara, 2018.
- Yüzbaşıoğlu, Necmi: **Anayasa Hukukuna Giriş**, Beta Yayınları, İstanbul, 2017.
- Zabcı, Filiz: **Thomas Hobbes: Devlet ya da "Ölümlü Tanrı"ya Övgü; Sokrates'ten Jakobenlere Batı'da Siyasal Düşünceler**, Ed. Mehmet Ali Ağaoğulları, İletişim, İstanbul, 2011.
- Zelyüt, Solmaz: **Dört Adalı: Hobbes, Locke, Berkeley, Hume**, Doğu-Batı Yayınları, 3. Bası, Ankara, 2012.

Zengin, Sultan:

18. Yüzyıl Aydınlanmasında Antik Dönem Vurgusu: Hume ve Epikür Karşılaştırılması, Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, 2018.

Zabunoğlu, H. Gökçe:

“Günümüzde Ulus Devlet”, **Erciyes Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. 13, S. 1., 2018.

